

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота магістра

**на тему: «ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КРАЇН BRICS
ТА ЙОГО РОЛЬ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»**

Виконав:
студент 2 курсу групи УО-61
спеціальності «Міжнародні економічні
відносини» освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини» другого
(магістерського) рівня вищої освіти

Колісник Б. В.

Керівник: д.е.н., проф. Довгаль О. А.

Рецензент: д.е.н., проф. Лазаренко В. Є.

Харків – 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Надія КАЗАКОВА

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Коліснику Богдану Валентиновичу

1. Тема роботи «Економічне співробітництво країн BRICS та його роль у світовій економіці»

керівник роботи: д.е.н., проф. Довгаль О. А.

затверджені наказом по університету від «03»лютого 2023 року №4002-5/248

2. Строк подання студентом роботи

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

дослідити концептуальні підходи до сучасного етапу інтеграції; визначити БРІКС як новий етап економічного співробітництва у сучасній економіці; узагальнити методику оцінювання результативності економічного співробітництва в умовах регіональної інтеграції; проаналізувати передумови, чинники та еволюцію формування БРІКС; дослідити динаміку та структуру співробітництва країн БРІКС; визначити сучасні тенденції розвитку співробітництва БРІКС; змодельовати стратегічні напрями економічного співробітництва країн БРІКС в сучасних умовах; визначити потенціал розвитку економічного співробітництва країн БРІКС у світовій економіці.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Теоретичні засади економічного співробітництва в умовах регіональної інтеграції
2.	Особливості економічного співробітництва країн БРІКС та тенденції його розвитку
3.	Перспективи розвитку економічного співробітництва країн БРІКС

5. Дата видачі завдання 01.12.2022 р.

Студент

Б. В. Колісник

Керівник роботи

О. А. Довгаль

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні засади економічного співробітництва в умовах регіональної інтеграції	8
1.1. Концептуальні підходи до дослідження сучасного етапу інтеграції.....	8
1.2. БРІКС – новий етап економічного співробітництва у сучасній економіці.....	15
1.3. Методика оцінювання результативності економічного співробітництва в умовах регіональної інтеграції.....	19
Висновки до першого розділу.....	25
Розділ 2. Особливості економічного співробітництва країн БРІКС та тенденції його розвитку	27
2.1. Передумови, чинники та еволюція формування групи БРІКС.....	27
2.2. Динаміка та структура економічного співробітництва країн БРІКС....	38
2.3. Сучасні тенденції розвитку економічного співробітництва країн БРІКС.....	49
Висновки до другого розділу.....	58
Розділ 3. Перспективи розвитку економічного співробітництва країн БРІКС	60
3.1. Стратегічні напрями економічного співробітництва країн БРІКС в сучасних умовах.....	60
3.2. Потенціал розвитку економічного співробітництва країн БРІКС у світовій економіці.....	70
Висновки до третього розділу.....	78
Висновки	80
Список використаних джерел	85

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі глобалізації та зростання впливу країн-учасниць БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) на світову економіку, вивчення їхньої співпраці та взаємодії є дуже важливим. Перш за все, БРІКС відіграють значну роль у світовій економіці через свою велику територію, населення та економічний потенціал. Вони займають значну частку у світовому ВВП і мають значний вплив на глобальні ринки. Дослідження ролі БРІКС у світовій економіці дозволить розкрити їхню вагому позицію та вплив на глобальні процеси.

Друге, економічне співробітництво між країнами БРІКС є важливим фактором для їхнього внутрішнього розвитку. Через спільні ініціативи, такі як створення банку розвитку БРІКС та розширення торговельних відносин, країни забезпечують собі нові можливості для зростання економіки, торгівлі та інвестицій. Аналізувати ці спільні проекти та їхні наслідки є цікавим напрямом дослідження.

Крім того, економічне співробітництво БРІКС може впливати на баланс сил у світовій економіці. Якщо раніше головними гравцями були розвинуті країни Заходу, то зараз БРІКС набувають все більшого впливу. Вивчення цього аспекту допоможе зрозуміти, які наслідки це може мати для інших країн, а також як БРІКС співпрацюють з іншими регіонами світу.

Ступінь вивчення проблеми. Значення та вплив регіональних інтеграційних об'єднань на світову економіку є об'єктом інтенсивних досліджень як серед іноземних так і українських вчених-економістів, таких як: Я. Тинберген, Б. Балаш, В. Рьопке, Д. Мітрени, Е. Хаас, Е. Моравчик, Р. Арон, Р. Шуман, В. Най, Л. Ліндберг, Ф. Шарп, П. Шміттер, В. Стрік, Д. Марч, Д. Ольсен, К. Дойч, Р. Санвальд, І. Штолер, М. Кітінг, Д. Родрік, Б. Іченгрін, А. Роуз, Ч. Віплов, Р. Купер, С. Рольф, У. Ростоу, Г. Мюрдаль, Приходько І., Голіков А. Водночас, попри значний інтерес до ролі БРІКС у світовій економіці, аспекти їхнього економічного співробітництва досі не отримали

достатньої уваги в наукових дослідженнях. Ця обставина підкреслює важливість та своєчасність даного дослідження.

Мета дослідження. Метою роботи є аналіз економічного співробітництва між країнами БРІКС, визначення його впливу на економіку цих країн, а також на світову економіку.

Завдання дослідження. Завдання дослідження зумовлені його метою та мають наступний перелік:

- дослідити концептуальні підходи до сучасного етапу інтеграції;
- визначити БРІКС як новий етап економічного співробітництва у сучасній економіці;
- узагальнити методику оцінювання результативності економічного співробітництва в умовах регіональної інтеграції;
- проаналізувати передумови, чинники та еволюцію формування БРІКС;
- дослідити динаміку та структуру співробітництва країн БРІКС;
- визначити сучасні тенденції розвитку співробітництва БРІКС;
- змоделювати стратегічні напрями економічного співробітництва країн БРІКС в сучасних умовах;
- визначити потенціал розвитку економічного співробітництва країн БРІКС у світовій економіці.

Об’єкт дослідження є процес розвитку економічного співробітництва країн БРІКС.

Предмет дослідження є особливості економічного співробітництва країн БРІКС та його роль у світовій економіці.

Методи дослідження. Для проведення цілісного аналізу в дослідженні було застосовано ряд загальнонаукових методів пізнання, як індукція і дедукція, аналіз і синтез, методи якісного і кількісного економіко-статистичного аналізу, а також компаративного аналізу. Для визначення стратегічних напрямів співробітництва БРІКС були збудовані кореляційний,

регресійні аналізи та векторна модель корекції помилок (VECM) для оцінки короткострокових і довгострокових взаємозв'язків між різними змінними. Для прогнозування потенціалу розвитку країн БРІКС був для наглядності побудований SWOT-аналіз. Для забезпечення надійності та глибини аналізу в дослідженні було використано різноманітні джерела інформації, включаючи: статистичну інформацію від міжнародних установ, наукові праці та монографії, статистичні довідники та звіти, конференційні матеріали, інтернет-ресурси, персональні дослідження автора.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження представлені на XVIII науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» (м. Харків, 21 квітня 2023 р.).

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків; містить 91 сторінку тексту, 7 рисунків, 43 таблиці. Список джерел включає 67 найменувань джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Концептуальні підходи до дослідження сучасного етапу інтеграції

Сучасний етап інтеграції в світову економіку вимагає глибокого розуміння теоретичних підходів, що визначають цей процес. Економічна інтеграція є багатогранним явищем, що охоплює не лише економічне зближення, але й політичні, соціальні, та культурні взаємозв'язки між країнами.

Інтеграційні процеси відіграють ключову роль у сучасній глобалізованій економіці, оскільки вони сприяють взаємодії між державами, збільшуючи ефективність господарювання та конкурентоздатність на міжнародному рівні.

Табл 1.1 має на меті представити короткий огляд основних видів інтеграції, їх сутності та значення у міжнародних економічних відносинах.

Інтеграція в її різних формах є фундаментальним і динамічним процесом, який об'єднує нації та регіони в більш великі та ефективні економічні цілісності. Основоположний принцип інтеграції полягає у тому, що злиття окремих частин веде до створення структури, яка є більшою за суму своїх частин. Економічна інтеграція, таким чином, стає механізмом для досягнення більш високого рівня економічної взаємодії, тоді як міжнародна (регіональна) інтеграція втілює в собі політико-економічне зближення держав з формуванням єдиної економічної та політичної структури. Утім, ці процеси вимагають детального регулювання і взаємного узгодження національних політик для досягнення оптимальних результатів і балансу інтересів учасників.

Таблиця 1.1

Сутність інтеграційних процесів

Назва процесу	Сутність
Інтеграція	Значення слова «інтеграція» походить з латинського <i>integratio</i> , що означає відновлення, заповнення; в основі слово <i>integer</i> – цілий, тобто основне значення тут – це отримання цілого з яких-небудь частин [1].
Економічна інтеграція	Являє собою взаємодію економічних систем держав-учасниць з метою усунення дискримінацій між господарськими одиницями та створення якісно нової міжнародної економічної структури більш високого рівня за допомогою злиття суб'єктів що інтегруються, де економічна система є сукупністю взаємопов'язаних і упорядкованих елементів економіки, що утворюють економічну структуру суспільства [1].
Міжнародна (регіональна) інтеграція	Під міжнародною інтеграцією слід розуміти політико-економічний процес зближення та об'єднання держав з переплетінням їх економічних систем, з єдиною економічною політикою та наднаціональним політичним управлінням [2].
	Об'єктивний процес економічної взаємодії країн, що приводить до зближення господарських механізмів або об'єднання держав у єдину структуру на основі спеціальних угод та шляхом формування організаційних інституцій з метою більш ефективного ведення господарської діяльності, прискорення розвитку регіональних економік та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку країн – членів інтеграційних угруповань[3].

Таблиця складена автором за матеріалами: [1, 2, 3]

Згідно із Я. Тинбергеном, функціонування міжнародних інтегрованих структур можливо на основі розробки їх учасниками загальної економічної політики й погодженого соціального законодавства з метою створення оптимальної структури міжнародного господарства, що усуває штучні перешкоди та свідомо вводить бажані елементи координації й уніфікації. Тинберген, зокрема, запропонував класифікацію типів інтеграції, доповнивши її негативною інтеграцією, при якій усуваються всі перешкоди для вільного руку товарів і факторів виробництва; та позитивною інтеграцією, що зводиться до гармонізації правил та прийняття спільної політики, більш сумісною зі змішаною економікою [4].

У сучасний період, регіональні інтеграційні угруповання активно використовують засоби економічного впливу, серед яких ключовим є шкала

інтеграції, запропонована професором Белою Балашем у 1961 році. Теорія, розроблена професором, стверджує, що економічна інтеграція просувається через визначену послідовність етапів, це представлено в Табл 1.2. Цей процес починається із створення зони вільної торгівлі, переходить до утворення митного союзу, потім розвивається у спільний ринок, наступним кроком є економічний і валютний союз, і завершується досягненням повної економічної інтеграції, яка може призвести до формування федеративної держави, за моделлю, запропонованою Балашем [5].

Таблиця 1.2

Ступені регіональної економічної інтеграції

Форми інтеграції	Ключові характеристики				
	Скасування митних тарифів і квот	Спільна система тарифів і квот	Вільний рух факторів виробництва	Узгодження спільної економічної політики	Єдина економічна політика, створення політичних інститутів
Зона вільної торгівлі	+	-	-	-	-
Митний союз	+	+	-	-	-
Спільний ринок	+	+	+	-	-
Економічний союз	+	+	+	+	-
Повна інтеграція	+	+	+	+	+

Таблиця складена автором за матеріалами: [1].

Початкові умови для міжнародної регіональної інтеграції включають схожість економічних рівнів та стану розвитку ринків учасників, географічну близькість країн, часто зі спільними кордонами та існуючими економічними зв'язками, а також подібність економічних та інших викликів, з якими країни стикаються у своєму розвитку, фінансуванні, економічному регулюванні та політичній взаємодії (Табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Передумови та цілі інтеграції

Передумови міжнародної економічної інтеграції		Цілі інтеграції	
Близькість рівнів економічного розвитку і ступеня ринкової зрілості країн, що інтегруються	Зазвичай інтеграція відбувається між країнами із схожим рівнем економічного розвитку, наприклад, між промислово розвинутими або між країнами, що розвиваються.	Використання переваг економіки масштабу	Це направлено на збільшення ринків, мінімізацію витрат на угоди та використання інших переваг, що впливають із зростання обсягу економічної діяльності.
Географічна близькість країн, наявність у більшості випадків спільного кордону та історично сформованих економічних зв'язків.	Часто інтеграційні об'єднання утворюються між країнами, які межують одна з одною, мають загальні транспортні шляхи і часто спілкуються спільною мовою.	Створення сприятливого зовнішнього політичного середовища	Основна мета більшості інтеграційних блоків - зміцнити взаєморозуміння та співпрацю між країнами, що охоплює політичну, військову, соціальну, культурну та інші сфери, що виходять за рамки економіки.
Спільність економічних та інших проблем, що стоять перед країнами в області розвитку, фінансування, регулювання економіки, політичного співробітництва	Ціль інтеграції часто полягає в допомозі країнам у вирішенні спільних проблем розвитку, фінансування, регулювання економіки та політичного взаємодії.	Сприяння структурній перебудові економіки	Підключення країн, що створюють ринкову економіку або здійснюють глибокі Приєднання до регіональних угод дозволяє країнам, що переходять до ринкової моделі або проводять економічні реформи, використовувати досвід більш розвинутих ринкових економік та забезпечити стабільність свого курсу
Демонстраційний ефект	Країни, що об'єднуються в інтеграційні блоки, зазвичай переживають позитивні зміни в економіці, такі як швидше економічне зростання та зниження безробіття, що стимулює інші країни до наслідування.	Підтримка молодих галузей національної промисловості	Інтеграційне об'єднання може бути використане для розширення ринків для локальних виробників, що сприятиме їх росту і розвитку.
Ефект «доміно»	Коли більшість країн регіону стають частинами інтеграційного блоку, ті, що залишаються поза його межами, можуть зіткнутися з труднощами, пов'язаними з необхідністю переорієнтації своїх економічних відносин.	Вирішення задач торгової політики	Регіональна інтеграція часто використовується для посилення переговорних позицій країн у контексті багатосторонніх торговельних дискусій.

Таблиця складена автором за матеріалами: [6].

Об'єктивним фундаментом інтеграції виступає високий рівень міжнародного поділу праці та глобалізація виробництва.

Процес інтеграції в сучасному світі має багатовимірний характер та охоплює широкий спектр взаємозв'язків, які варіюються від економічного співробітництва до політичного союзу. Різні моделі інтеграції, що склалися в регіонах світу, свідчать про пошуки оптимальних шляхів розв'язання спільних проблем, здійснення скоординованих дій на міждержавному рівні та відповіді на глобальні виклики (Табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Плюси та мінуси регіональної інтеграції

Регіональна інтеграція	
Плюси регіональної інтеграції:	Можливі ризики та виклики:
<p>Розширення обсягів ринку; Стимулювання конкурентної боротьби; Створення сприятливіших умов для торгівлі; Застосування та розповсюдження сучасних технологій; Удосконалення інфраструктурного середовища.</p>	<p>Переміщення ресурсів та виробничих засобів до більш розвинутих країн в групі, що може призвести до дисбалансу на користь більш сильних держав; Ризик створення олігопольних угод між транснаціональними компаніями, що може спричинити зростання цін; Потенційні збитки від масштабного виробництва, яке не компенсується при високій рівні конкуренції.</p>

Таблиця складена автором за матеріалами: [6].

Таблиця 1.5 ілюструє чотири основні типи інтеграційних об'єднань, кожен з яких відображає специфічний напрямок взаємодії між країнами, починаючи від тісного політико-економічного співробітництва до формування політичних союзів та військових блоків.

Група БРІКС, що складається з Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південної Африки, не є формальним інтеграційним об'єднанням у класичному розумінні, як, наприклад, Європейський Союз або НАФТА. Вона більше схожа на політико-економічний клуб країн, що має на меті посилення економічного

співробітництва та розвиток багатосторонніх відносин між членами. Ця група також прагне збалансувати глобальні відносини, що включає економічне і політичне співробітництво, тому вона може вважатися прикладом політико-економічної інтеграції в більш широкому сенсі.

Таблиця 1.5

Чотири основні типи інтеграційних об'єднань

Тип інтеграції	Приклади об'єднань
Політико-економічна інтеграція	Європейський союз (ЄС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Євразійське економічне співтовариство (ЄАЕС), Спільний ринок країн Південного конусу (МЕРКОСУР), Митний економічний союз Південної Африки (ЮДЕАК), Асоціація регіонального співробітництва південної Азії (АРСПА).
Торговельно-економічна інтеграція	Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), Північноамериканська інтеграція (НАФТА), Організація країн – експортерів нафти (ОПЕК)
Міжнародні економічні надурядові організації	Світова організація торгівлі (СОТ), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД)
Політичні союзи та військові блоки	Європейська Рада, Організація Африканської єдності (ОАЕ), Організація Північно-атлантичного договору (НАТО)

Таблиця складена автором за матеріалами: [7]

Різноманіття теорій інтеграції, представлених такими вченими як В. Рьопке, Д. Мітрени, Е. Хаас, Е. Моравчик та інші, вказує на глибину та комплексність даного процесу, а також на його специфіку в залежності від географічного розташування, історичного контексту, економічного розвитку та політичної волі країн-учасниць.

Зазначені теоретичні підходи в Таблиці 1.6 ілюструють різні аспекти і механізми інтеграції, що дозволяють зрозуміти її динаміку та потенційні перспективи.

Таблиця 1.6

Теоретичні підходи до інтеграції

Теорія	Представники	Суть
Неолібералізм	В. Рьопке, Р. Арон, Р. Шуман	Інтеграція розглядається як процес формування ринків, вільних від державного контролю та регулювання, де можливе вільне ціноутворення та конкуренція.
Функціоналізм	Д. Мітрени	Посилення процесів обміну вимагає створення наднаціональних структур, яким можуть бути делеговані деякі функції національних управлінських органів.
Неофункціоналізм	Е. Хаас, В. Най, Л. Ліндберг	Міждержавне співробітництво повинне призводити до поліпшення економічного добробуту та соціального ефекту, з інституційною основою у вигляді координаційного центру.
Інтергавернменталізм	Е. Моравчик	Економічне співробітництво веде до створення передумов для розширення інтеграції, включно зі спільною зовнішньою та безпековою політикою.
Теорія мультирівневого управління	Ф. Шарп, П. Шміттер, В. Стрік	Регіональна економічна інтеграція базується на розвитку оптимальних взаємозв'язків між різними рівнями управління: міждержавним, субрегіональним та наднаціональним.
Неоінституціональна теорія	Д. Марч, Д. Ольсен	Зростаюча роль наднаціонального регулювання у процесі регіональних інтеграційних процесів, зі збільшенням угод, вигідних всім учасникам.
Трансакційна теорія	К. Дойч	Регіональна інтеграція призводить до формування спільноти країн-учасниць із розвинутою мережею взаємин.
Теорія Б. Баласси	Б. Баласса	Необхідність гармонізації економічних політик країн у всіх сферах інтеграції для усунення дискримінації у співробітництві.
Теоретики дирижизму	Я. Тинберген, Р. Санвальд, І. Штолер	Негативна інтеграція визначається усуненням перешкод для співробітництва, тоді як позитивна інтеграція базується на скоординованій політиці.
Теорія нового регіоналізму	М. Кітінг, Д. Родрік, Б. Іченгрін, А. Роуз, Ч. Віпловз	Відкрите співробітництво і глибока інтеграція на основі гармонізації політик з одночасним зниженням рівня урядового втручання і зростанням ролі недержавних інститутів.
Неокейнсіанці	Р. Купер	Використання різноманітних вигід широкої міжнародної економічної взаємодії зі збереженням у той же час максимального для кожної країни ступеня свободи необхідне узгодження внутрішньої й зовнішньої політики сторін, що інтегруються, з метою досягнення оптимальної комбінації двох можливих варіантів розвитку економічної інтеграції.
Корпоративізм	С. Рольф, У. Росту	Інтеграцію міжнародної економіки здатні забезпечити не ринковий механізм і державне регулювання, а міжнародні корпорації, функціонування яких сприяє раціональному й збалансованому розвитку світогосподарських зв'язків.
Структуралізм	Г. Мюрдаль	Економічна інтеграція розглядалася як процес структурних перетворень в економіці країн із центрами розвитку інтеграції - великими фірмами й цілими галузями промисловості.

Таблиця складена автором за матеріалами: [8, 9]

З аналізу основних теорій інтеграційних процесів можна зробити висновок, що інтеграція є багатоаспектним процесом, який включає не тільки економічні, але й політичні, соціальні та культурні зміни в суспільствах, що беруть участь у цьому процесі. Всі теоретичні моделі підкреслюють необхідність збалансованої інтеграції, яка б враховувала інтереси всіх учасників та призводила б до сталого розвитку.

Також стає зрозуміло, що успіх інтеграційних процесів залежить від готовності держав інтегрувати свої національні політики з політиками інших держав та від їх здатності адаптуватися до змінюваних умов глобалізованого світу. Умови сучасності вимагають нових підходів до інтеграції, які б враховували як глобальні виклики, так і локальні особливості, і при цьому забезпечували б ефективне управління та динамічний розвиток.

1.2. БРІКС – новий етап економічного співробітництва у сучасній економіці

У світовій економіці останніх десятиліть відбуваються значні зміни, які зумовлені посиленням глобалізаційних процесів, викликами екологічного та технологічного характеру, а також формуванням нових економічних вузлів сили. В цьому контексті з'являється все більше об'єднань, які прагнуть переформувувати традиційні підходи до економічної взаємодії. Одним із таких новаторських і впливових утворень є група БРІКС, що включає Бразилію, Росію, Індію, Китай та Південну Африку [11].

Феномен БРІКС починається з визнання швидкого зростання та збільшення впливу цих країн на міжнародній арені. Ідея БРІКС була сформульована головним економістом Goldman Sachs Джимом О'Нілом у дослідженні 2001 року під назвою «Побудова найкращих глобальних економічних країн БРІК». Вона стала аналітичною категорією в економічних, фінансових, ділових, академічних і медіа-колах [10].

У 2006 році ця концепція сама по собі породила угруповання, включене в зовнішню політику Бразилії, Росії, Індії та Китаю[12] .

Політичні зв'язки між країнами БРІК почали розвиватися у вересні 2006 року, коли представники їхніх міністерств закордонних справ зустрілися в Нью-Йорку під час 61-ї сесії ООН. Подальші зустрічі відбулися, у тому числі на повноформатному саміті в Єкатеринбурзі 16 червня 2009 року.

Перша коротка зустріч лідерів БРІК відбулася 9 липня 2008 року в Тояко-Онсен, Японія, після зустрічі G8. У ній взяли участь високопоставлені представники Росії, Китаю, Індії та Бразилії, де було домовлено про проведення першого повномасштабного саміту в 2009 році.

Також відбулися зустрічі міністрів фінансів країн БРІК в Сан-Паулу і Лондоні в 2008 та 2009 роках відповідно. У травні 2009 року в Кремлі відбулася зустріч з представниками країн БРІК, відповідальними за безпекові питання.

Третій саміт БРІКС пройшов у квітні 2011 року в китайському місті Санья на острові Хайнань, де офіційно до групи долучилася ПАР. Зустрічі п'яти лідерів країн БРІКС стали платформою для обговорення різноманітних питань співробітництва, включаючи реформу ООН, ситуацію в Лівії та приєднання Росії до ВТО. В ході саміту була підписана спільна декларація.

У 2017 році Китай, головуєчий у БРІКС, започаткував «аутріч» формат, включивши до діалогу країни Азії, Африки, Латинської Америки. Це відбулося на Форумі політичних партій, мозкових центрів і громадських організацій у Фучжоу, де були присутні представники 28 країн.

Щорічний саміт БРІКС 2023 року в Йоганнесбурзі привернув значну увагу через глобальні події, зокрема воєнне вторгнення Росії в Україну та напруженість між Китаєм і США. Обговорювалися можливі шляхи розвитку БРІКС, включаючи торгівлю, інвестиції, дедоларизацію, зміну клімату та реформу глобального управління.

Порядок денний 15-ї зустрічі лідерів країн – членів БРІКС містив такі питання:

- активізація торгівлі, інвестицій та інновацій у країнах, що розвиваються (зокрема, через Банк нового розвитку БРІКС);
- дедоларизація світових фінансів та можливе запровадження валюти БРІКС (Росія активно підтримала цю ідею, запропоновану Бразилією, проте питання досі не формалізоване, єдиною альтернативою долару залишається юань);
- протидія зміні клімату та боротьба з її наслідками;
- реформа системи глобального управління з метою збільшення участі країн – членів БРІКС та їхніх партнерів у світових процесах;
- можливе розширення формату та критерії прийому нових членів.

Оригінальна ідея полягала в тому, що ці країни мають значний потенціал зростання, який може бути реалізований через спільну співпрацю та обмін досвідом. З того часу БРІКС стали символом нового економічного порядку, де зростаючі ринки мають значний вплив на міжнародну економіку [13].

Країни БРІКС діють як організація, що прагне подальшого економічного співробітництва між країнами-членами та підвищення їхнього економічного і політичного становища у світі [14].

Членами БРІКС є провідні члени Організації Об'єднаних Націй (ООН), «Великої двадцятки», Всесвітньої торговельної організації, Руху неприєднання та Групи 77, а також континентальних і регіональних організацій, включно з Африканським союзом (АС), Південноафриканськими організаціями. Співтовариство розвитку (САДК), Південний спільний ринок (МЕРКОСУР), Шанхайська організація співробітництва (ШОС), Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Ініціатива Бенгальської затоки з багатовекторного технічного та економічного співробітництва (БІМСТЕК), Співдружність Незалежних Держав (СНД), Організація Договору про колективну безпеку, Євразійський економічний союз (ЄАЕС) та Асоціація країн Індійського океану (ІОРА), і це лише деякі з них.

Компонент співробітництва у сфері політики та безпеки є основою співпраці, при цьому лідери БРІКС зазвичай зустрічаються двічі на рік - один раз на саміті БРІКС і один раз у рамках саміту «Великої двадцятки». Міністри закордонних справ і міжнародних відносин БРІКС також зазвичай зустрічаються двічі на рік - один раз на окремій зустрічі і знову на полях Генеральної Асамблеї ООН. Радники БРІКС з національної безпеки зустрічаються, щоб узгодити підхід БРІКС до питань миру і безпеки. Співпраця БРІКС будується на принципах взаємної поваги, суверенної рівності, інклюзивності, консенсусу і зміцнення співпраці [12].

Але менш зрозуміло, чи забезпечує це угруповання міцні спільні інтереси для багатосторонньої організації, особливо з урахуванням величезних економічних відмінностей між п'ятьма країнами.

Китай і Росія, звісно, мають два з п'яти постійних місць у Раді Безпеки ООН, тому вони вже беруть участь в управлінні глобальною безпекою якісно іншим чином, ніж їхні колеги з БРІКС. Крім того, ця пара - являють собою авторитарні системи правління, а не демократії. З цієї причини Індія, Бразилія і Південна Африка проводять окремі тристоронні консультації, відомі як «Діалоговий форум IBSA» [15].

Компонент фінансово-економічного співробітництва має важливе значення: зустрічі міністрів торгівлі, промисловості, сільського господарства та енергетики, і це лише деякі з них. Контактна група з економічних і торговельних питань працює на підтримку міністрів, пропонуючи інституційні рамки і заходи щодо розширення співпраці з економічних і торговельних питань між країнами БРІКС.

Переглянута Стратегія економічного партнерства БРІКС забезпечує основу для розширення економічної взаємодії та співробітництва всередині БРІКС, включно з можливостями для доступу до ринків і полегшення ринкових взаємозв'язків, сприяння взаємній торгівлі та інвестиціям, створення сприятливого для бізнесу середовища та диверсифікації торгівлі й інвестицій. співробітництво, яке підтримує додану вартість.

БРІКС домовився зміцнювати співпрацю в таких каталітичних секторах, як енергетика; інформаційні та комунікаційні технології; наука, технології та інновації; сільське господарство; і зелена економіка [12].

Новий банк розвитку (НБР) - багатосторонній банк розвитку, створений БРІКС з метою мобілізації ресурсів для проектів інфраструктури та сталого розвитку на ринках, що розвиваються, та в країнах, що розвиваються [16].

НБР був створений 2015 року з кредитним рейтингом AAA і AA+, щоб відігравати каталітичну роль у наданні фінансової підтримки ринкам, що розвиваються, та країнам, що розвиваються, для розв'язання проблем інфраструктурного дефіциту, сталого розвитку та рівності в розподілі влади.

Розміщення Африканського регіонального центру NDB в Йоганнесбурзі спрямоване на активізацію розвитку інфраструктури на континенті. У 2021 році НБР привітав Бангладеш, Єгипет, Об'єднані Арабські Емірати та Уругвай як нових членів, твердо позиціонуючи Банк як кращий глобальний механізм фінансування для ринків, що розвиваються, і країн, що розвиваються [12, 17].

Суть створення БРІКС не в тому, щоб об'єднувати найбільші світові економіки, а в тому, щоби створити міцні зв'язки, включаючи різні ключові регіони. Концепція БРІКС фокусується на інтеграційних процесах та диверсифікації, замість вибору тільки лідируючих економік. Завдяки представництву в різних куточках світу, організація має потенціал стати універсальним майданчиком для економічної взаємодії.

Таким чином, БРІКС має шанс запропонувати новий напрям у сфері економічної інтеграції на міжнародному рівні.

1.3. Методика оцінювання результативності економічного співробітництва в умовах регіональної інтеграції

Світогосподарські процеси відіграють ключову роль у функціонуванні глобальної економіки, відображаючи міжнародну діяльність держав і різноманітних інтеграційних об'єднань. Ця діяльність охоплює не тільки

економічні, а й політичні, соціальні, технологічні та інші аспекти міжнародних відносин. Інтеграційні процеси в умовах глобалізації зазнають значних трансформацій, які характеризуються швидкими змінами та потребують глибокого аналізу.

Методологія у класичному розумінні є фундаментом для наукового підходу до вивчення і аналізу цих процесів [18]. Вона містить в собі не тільки теоретичну базу для дослідження, але й набір методів, стратегій і технологій, які використовуються для розв'язання конкретних наукових завдань. Важливим аспектом є розробка концепції дослідження, яка передбачає визначення його мети, завдань, а також стратегії досягнення запланованих результатів.

В контексті регіональної інтеграції, дослідження повинно охоплювати вивчення і аналіз сучасного стану міжнародних інтеграційних процесів, визначення зв'язків між їх різними аспектами, ідентифікацію тенденцій і динаміки цих процесів, а також розробку концептуальних основ для прогнозування майбутнього розвитку інтеграційних явищ у світовій економіці.

Такий комплексний підхід дозволяє не тільки розуміти поточний стан світових економічних процесів, а й прогнозувати майбутні зміни та адаптувати до них національні економіки. Також він сприяє розробці стратегій і політик, які будуть сприяти ефективній інтеграції країн у глобалізований світ [19].

Відповідно до викладеного вище концептуального підходу до дослідження, необхідно встановити систему відповідних показників, які допоможуть оцінити наслідки, що виникають у процесі регіональної інтеграції. Потрібно розробити методологічний інструментарій для цього дослідження та визначити наукові методи для його проведення.

Заповнення системи індикаторів, що дозволяють оцінювати інтеграційні явища та їх взаємодію в рамках регіональних процесів, має практичне значення для розробки стратегій на державному рівні стосовно регіональних угруповань. Іншими словами, вибір найкращих форм інтеграції для

конкретних економічних і політичних ситуацій групи країн, які прагнуть провадити спільну політику у певних сферах, є не тільки теоретично значущим, але й важливим з практичної точки зору [19].

Засновано на теоретичному та логічному аналізі, а також аналітичних розрахунках вказаних індикаторів, з урахуванням стратегічних напрямів розвитку національних та світових економік, можна сформулювати основу для кінцевих індикаторів. Ці індикатори є корисними для аналізу проблем та перспектив розвитку інтеграційних процесів на рівнях регіону та міжрегіону. Цей процес створює фундамент для всебічного детального аналізу та обґрунтування стратегічних рішень щодо формування країн-об'єднань у світовій системі інтеграції, підвищення їх ефективності та дієвості. Однак, технологія обробки показників соціально-економічного стану інтеграційних утворень та дослідження характеру їх взаємодії на регіональному та міжрегіональному рівнях має базуватися на використанні відповідних методичних підходів.

У найширшому сенсі, метод визначається як шлях або спосіб досягнення цілей та завдань дослідження, відповідаючи на питання «як дізнаватися». Методика дослідження, або методичний апарат, за А. Голіковим, є сукупністю методів, прийомів проведення дослідницької роботи, яка базується на системі правил використання цих методів, прийомів та операцій [20].

Кожне наукове дослідження можна розділити на два рівні: емпіричний, де відбувається збір фактів, та теоретичний, де досягається синтез знань (у формі наукових гіпотез та теорій). Загальні методи пізнання, відповідно, можна класифікувати на три групи: методи емпіричного дослідження; методи, що застосовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях досліджень; та методи теоретичних досліджень.

Ключовим аспектом методології дослідження інтеграційних процесів та визначення їх ефективності є дослідження взаємозв'язків між ними. Розмір цих зв'язків може бути вимірний за допомогою обчислення парних та множинних кореляційних коефіцієнтів.

Кореляція використовується для визначення зв'язку між різними показниками. Це статистичний метод, за допомогою якого можна виявити, як значення однієї змінної впливають на значення іншої [21]. Існує певний коефіцієнт кореляції, який допомагає визначити, наскільки сильним є цей зв'язок. Для аналізу зібраних даних використовується спеціальна характеристика, яка демонструє силу зв'язку при різних рівнях коефіцієнта кореляції.

Є різні методики для розрахунку кореляційних коефіцієнтів. Наприклад, у випадку парної кореляції, яка аналізує ступінь зв'язку між двома змінними, застосовується відповідна формула:

$$r = \frac{\frac{1}{n} \times \sum |X - \bar{X}| \times |Y - \bar{Y}|}{\sigma_x \times \sigma_y} \quad (1.1) [20]$$

Де $|X - \bar{X}| \times |Y - \bar{Y}|$ – сума центральних відхилень;

n – число спостережень;

$\sigma_x \times \sigma_y$ – середньоквадратичні відхилення X та Y , що обчислюються за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_1^n |x - \bar{x}|^2}{n-1}} \quad [20]$$

Лінійна регресія - це статистичний метод, який використовується для моделювання залежності між залежною змінною Y і однією або декількома незалежними змінними X . Цей метод передбачає, що існує лінійний зв'язок між змінними.

У випадку простої лінійної регресії, коли є одна незалежна змінна, рівняння моделі виглядає так:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \epsilon \quad (1.2) [23]$$

де:

Y - залежна змінна,

X - незалежна змінна,

β_0 - перетин з оссю Y (інтерсепт),

β_1 - коефіцієнт нахилу, який показує, наскільки змінюється залежна змінна при зміні незалежної змінної на одиницю,

ϵ - випадкова помилка.

Коефіцієнти $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_n$ визначаються за допомогою методу найменших квадратів, який мінімізує суму квадратів різниць між спостережуваними та прогнозованими значеннями залежної змінної.

Для оцінки якості моделі лінійної регресії використовуються різні метрики, наприклад, коефіцієнт детермінації R^2 , який показує, яку частину варіативності залежної змінної пояснює модель.

Лінійна регресія є дуже поширеним інструментом у статистичному аналізі, оскільки вона дозволяє виявляти тенденції та прогнозувати значення залежних змінних [23].

Модель вектора корекції помилок (VECM) є розширенням моделі векторної авторегресії (VAR), де до моделі додається компонент корекції помилок з метою врахування коінтеграції між двома змінними. Вона включає в себе термін виправлення помилок як новий незалежний елемент в моделі VAR, дозволяючи оцінювати залежну змінну, враховуючи її минулі значення, минулі значення іншої змінної та минуле значення корекції помилок (відображення ефекту коінтеграції). Коінтеграція між двома змінними означає, що вони мають спільну стохастичну тенденцію, тобто, незважаючи на випадкові коливання, вони демонструють загальну тенденцію в їхньому русі. Це не обов'язково означає, що змінні рухаються в однакових пропорціях, але вказує на наявність зв'язку між ними, де різні змінні мають неоднорідні відхилення одна від одної [24, 25].

Модель 1:

$$PCI_{t-1} = \alpha_0 + \alpha_1 GFCF_{t-m} + \alpha_2 EB_{t-m} + \lambda_1 ECT_{t-1} + \epsilon_t \quad (1.3),$$

Модель 2:

$$PCI_{t-1} = \beta_0 + \beta_1 GFCF_{t-m} + \beta_2 X_{t-m} + \beta_3 M_{t-m} + \lambda_2 ECT_{t-1} + \mu_t \quad (1.4),$$

де PCI - логарифм ВВП на душу населення, GFCF - логарифм валового нагромадження основного капіталу, EB - логарифм (імпорту/експорту), тобто $EB > 1$ для дефіциту поточного рахунку і $EB < 1$ для профіциту поточного рахунку, X - логарифм експорту товарів і послуг, M = логарифм імпорту товарів і послуг, ECT = термін виправлення помилок, ε_t , μ_t = член стохастичної помилки та α_0 , β_0 = постійний член або член переривання (tm) = (рік t - лаг порядок), де m - порядок довжини лага.

Короткострокова модель має такий вигляд:

Модель 1:

$$\Delta PCI_{t-1} = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta GFCF_{t-m} + \alpha_2 \Delta EB_{t-m} + \lambda_1 ECT_{t-1} + \varepsilon_t \quad (1.5),$$

Модель 2:

$$\Delta PCI_{t-1} = \beta_0 + \beta_1 \Delta GFCF_{t-m} + \beta_2 \Delta X_{t-m} + \beta_3 \Delta M_{t-m} + \lambda_2 ECT_{t-1} + \mu_t \quad (1.6).$$

Коінтеграційні рівняння (довгострокова модель), коли PCI нормалізовано до одиниці, мають такий вигляд:

Модель 1:

$$ECT_{t-1} = PCI_{t-1} - \varphi_1 GFCF_{t-1} - \varphi_2 EB_{t-1} + \varphi_0 \quad (1.7),$$

Модель 2:

$$ECT_{t-1} = PCI_{t-1} - \gamma_1 GFCF_{t-1} - \gamma_2 X_{t-1} - \gamma_3 M_{t-1} + \gamma_0 \quad (1.8),$$

де α_0 , β_0 , φ_0 , γ_0 = константа або термін перехоплення [26].

Компаративний аналіз - це метод, що використовується в різних галузях науки для порівняння різних об'єктів, явищ, процесів чи систем з метою виявлення їхніх схожостей та відмінностей. Основна ідея компаративного аналізу полягає у систематичному порівнянні двох або більше одиниць,

зазвичай з метою зрозуміти певний феномен, пояснити його чи розробити теорію на його основі [22].

Кількісною оцінкою відмінностей може бути значення її індексу компаративного аналізу, що обчислюється за формулою:

$$I = \frac{1}{2} \sum_1^n [X' - Y'], \quad (1.3) \quad [20, \text{с. } 83]$$

де I відмінності – величина несхожості між, явищами, що досліджуються в межах від 0 до 100 ($0 < I \text{ відмінності} < 100$); X' – частка у відсотках по фактору (ознаці) X; Y' – частка у відсотках по фактору (ознаці) Y.

SWOT-аналіз (SWOT analysis) — це метод оцінки чотирьох ключових аспектів будь-якого проекту, бізнесу, плану або ситуації: Сильних сторін (Strengths), Слабких сторін (Weaknesses), Можливостей (Opportunities) та Загроз (Threats).

SWOT-аналіз допомагає в ідентифікації ключових аспектів, які потребують уваги при плануванні та прийнятті рішень [27].

Таким чином, для оцінювання впливу інтеграційних процесів на сучасні геополітичні тренди, зокрема на феномен регіональної інтеграції, раціонально застосувати набір статистичних макроекономічних індикаторів, а також економіко-математичних технік. Це дозволить нам об'єктивно визначити тенденції і розробити прогнози розвитку. Ми запропонували систему кроків для аналізу сучасних процесів регіональної інтеграції з метою вирішення цього завдання.

Висновки до першого розділу

За результатами проведеного дослідження теоретико-методичних засад, дослідження економічного співробітництва країн, в умовах регіональної інтеграції, можна зробити такі висновки:

1. Було визначено, що сучасний етап інтеграції в світовій економіці є комплексним і багатогранним явищем, що охоплює не лише економічне, але й політичні, соціальні та культурні взаємозв'язки між країнами. Інтеграція відіграє ключову роль у глобалізованій економіці, сприяючи ефективності господарювання та міжнародній конкурентоспроможності. Процес інтеграції включає різні форми, від економічного об'єднання до політичних та військових союзів, і вимагає узгодження національних політик для оптимізації результатів. Різні теоретичні підходи до інтеграції, представлені в таблицях, відображають глибину та комплексність цього процесу, а також його специфіку в залежності від регіону, історії, економічного розвитку та політичних цілей країн-учасниць.

2. БРІКС, створена у 2001 році як аналітична категорія та офіційно заснована у 2006 році, стала значущим гравцем у світовій економіці. Група працює над зміцненням глобальних фінансових структур, економічної співпраці, та справедливості у міжнародних відносинах. Важливою ініціативою є створення Нового банку розвитку. Різні політичні системи та економічні моделі членів БРІКС створюють виклики для співпраці, але перспективи блоку залишаються позитивними.

3. Оцінка інтеграційних процесів вимагає розробки теоретичної бази та методології, що включає визначення цілей, завдань та стратегій дослідження. Ключовими є статистичні методи, такі як кореляційний та регресійний аналізи, для аналізу взаємозв'язків між змінними. Результати дослідження сприяють розробці національних стратегій та політик, допомагають визначити оптимальні форми інтеграції та прогнозувати майбутні тенденції у світовій економіці.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН БРІКС ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

2.1. Передумови, чинники та еволюція формування групи БРІКС

В розвитку глобальних економічних динамік та змін у світовому геополітичному ландшафті, об'єднання країн, відоме як БРІКС, стоїть як яскравий приклад процесів регіональної інтеграції. Незважаючи на свою відносно нещодавню появу, ця група вже демонструє швидкий та унікальний хід розвитку, встановлюючи себе як одне з найсильніших міжнародних об'єднань.

У контексті глобальної економічної нестабільності, що об'єднуються та інтегруються у економічні блоки, проявляють тенденції до ущільнення власних економічних систем. Це вимагає посилення контролю, планування та координації на міждержавному рівні. Первісно акронім «БРІК» було створено як продукт аналітичної думки відомого економіста Джима О'Нілла провідного економіста банку «The Goldman Sachs Group Inc.», а не в якості ініціативи самих держав. О'Ніл помітив глобальне значення даних країн, а також співмірність об'ємів їх економік і то як вони виходять із кризи краще, ніж розвинені країни світу [28].

Цікаво, що початкове об'єднання країн БРІКС не базувалося на економічній схожості, а скоріше на геополітичних та стратегічних розрахунках в рамках країн, що швидко розвиваються. Дослідники як Резнікова Н., Відякіна М. пропонують розділити ці країни на дві основні групи як вказано на Табл 2.1.

Перша група, до якої входять Індія та Китай, характеризується аграрними та індустриальними економіками з високим рівнем державного контролю та регулювання. Ці країни підтримують фіксований обмінний курс та стратегії

внутрішньої індустріалізації, спрямовані на експорт на основі абсолютних переваг.

Таблиця 2.1.

Типологізація країн БРІКС

Перша підгрупа	Друга підгрупа
Індія, Китай	Бразилія, Росія, ПАР
Аграрноорієнтовані та індустріальні економіки, що характеризуються відносною закритістю, високим рівнем контролю з боку держави та значною урегульованістю ринків капіталу	Економіки, засновані на природних ресурсах, які відкриті для зовнішньої торгівлі та фінансових потоків, характеризуються присутністю як державного, так і приватного секторів
Сповідують режим фіксованого обмінного курсу (КНР в більш жорсткій формі, ніж Індія)	Сповідують більш гнучкий обмінний курс
Розвивають стратегії, засновані на внутрішній індустріалізації (виробництві та послугах), орієнтованій на експорт, що спирається на абсолютні переваги країн	Надають перевагу експортним стратегіям, що виходять з порівняльних переваг
Валютний курс не відчув на собі інфляційного тиску внаслідок кризи 2008-2011 рр. та пандемії COVID-19	Під час кризи 2008-2011 рр. та пандемії COVID-19, зафіксували циклічні зміни обмінного курсу, що обумовлено високою інфляцією
Не користувались позиками МВФ	Брали позики МВФ з метою реалізації структурної перебудови

Таблиця складена автором за матеріалами: [29]

Друга група, що включає Бразилію, Росію та ПАР, має економіки, засновані на природних ресурсах, і відкриті для міжнародної торгівлі та фінансів. Вони використовують більш гнучкий обмінний курс та експортні стратегії на основі порівняльних переваг [29].

Важливо відмітити, що країни БРІКС, незважаючи на свої розбіжності, мають спільну мету, посилення своїх економік і участі в процесах глобалізації та розширення ринків. Об'єднання зусиль п'яти зростаючих економік може позитивно сприяти зростанню інших країн, що розвиваються.

Проте, культурні та ментальні відмінності населення країн БРІКС, що належать до різних цивілізацій, можуть ускладнити спільну діяльність. Різноманітність цінностей, традицій та звичаїв створює неоднорідний фон для вироблення стратегій та досягнення спільних цілей.

Варто підкреслити, що населення країн-членів БРІКС становить 3,2 мільярди людей, що є близько 41% від загальної кількості населення на Землі, а займана ними територія в 38,3 мільйонів квадратних кілометрів перевищує чверть поверхні всієї суші планети. Ці країни генерують ВВП на суму 25914 мільярда доларів США і здійснюють на суму 10552 мільярда доларів США зовнішньоторговельний обіг. Додатково, за підтримкою БРІКС стоять їх регіональні економічні союзи, такі як Євразійське економічне співтовариство, МЕРКОСУР, Митний союз Південної Африки, і Асоціація регіонального співробітництва Південної Азії. Це робить БРІКС, з економічної точки зору, однією з найбільш впливових організацій у світі [30].

Загальний ВВП країн БРІКС показує тренд зростання з 2012 року (15464,9 млрд доларів США) до 2022 року (25914,6 млрд доларів США), з окремими коливаннями. Особливо помітним є значне зростання з 2020 по 2022 рік, що може вказувати на швидке відновлення економік після глобальної економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19.

Як можна побачити з Рис. 2.1, частка ВВП БРІКС у світовому ВВП зросла з 2012 рік: 20.56% по 2022 рік: 25.87%, що свідчить про зростаючий вплив цих країн на світову економіку [30].

Аналізуючи ключові макроекономічні індикатори на 2022 рік, можна побачити, що Китай значно випереджає інші країни БРІКС за обсягом валового внутрішнього продукту, досягнувши показника у 17963,2 мільярда доларів США. За ним слідує Індія з 3385,1 млрд дол. США, Росія з 2240,4 млрд дол. США, Бразилія з ВВП у 1920,1 млрд дол. США, та Південно-Африканська Республіка з 405,9 млрд дол. США.

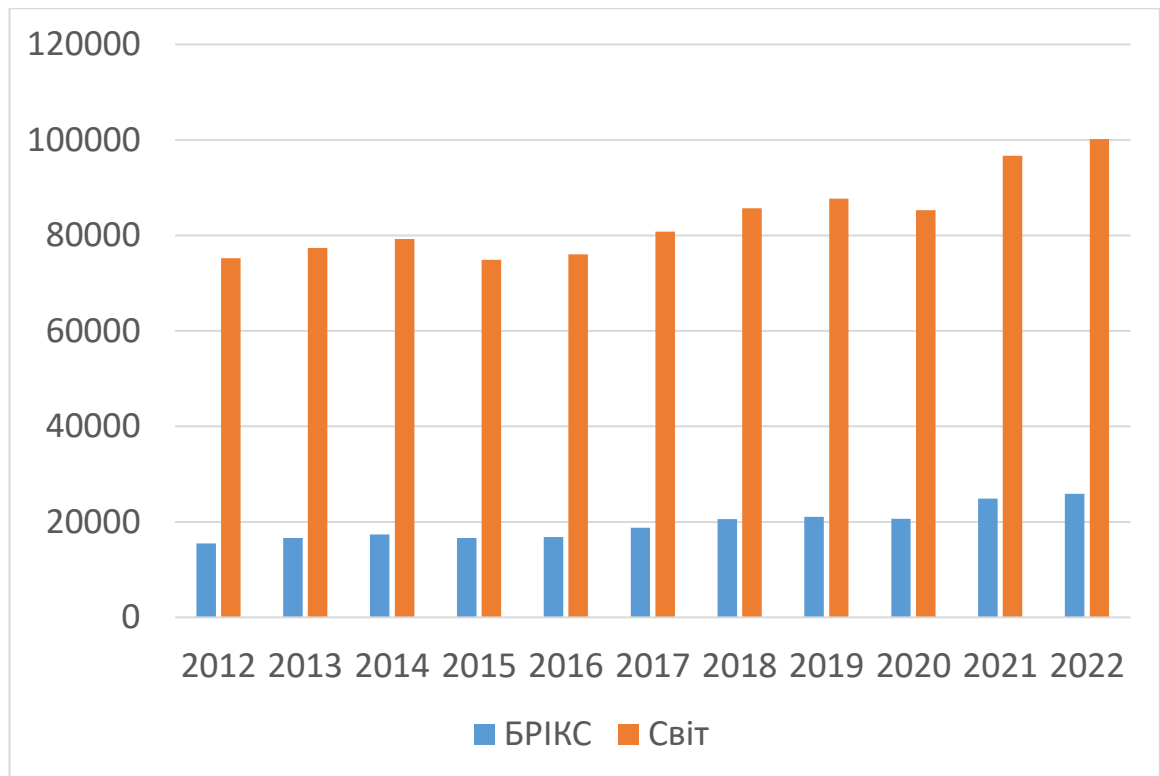

Рис. 2.1. Динаміка ВВП країн БРИКС, 2012 – 2022 рр. [30]

Такі цифри корелюють із рівнем розвитку виробничих потужностей країн, достатньою базою природних ресурсів та прогресом у технологічному секторі. Однак, якщо оцінювати ВВП в розрахунку на одну особу, через значну чисельність населення в Китаї та Індії, виходить, що Росія очолює список із показником у 15,606 доларів США на особу, за нею йдуть Китай (12,720 доларів США), Бразилія (8,917 доларів США), ПАР (6,776 доларів США) та Індія (2,388 доларів США). Загальна чисельність населення в цих країнах зросла з 3183,7 мільйонів осіб у 2018 році до 3248,1 мільйона осіб у 2022 році, що можна пояснити природним приростом населення (табл. 2.2).

Аналіз Табл 2.2 виявляє, що населення країн групи демонструє стабільне зростання з 3183,7 мільйонів осіб у 2018 році до 3248,1 мільйонів у 2022 році.

В той же час, валовий внутрішній продукт (ВВП) за поточними ринковими цінами показав зростання з 20576,3 мільярдів доларів США у 2018 році до 25914,7 мільярдів у 2022 році, хоча зафіксовано спад у 2019 та 2020 роках, коли ВВП знизився до 21070,5 та 20666,1 мільярдів відповідно.

Таблиця 2.2

Основні макроекономічні показники БРІКС за період 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Населення (млн. ос.)	3183,7	3205,1	3223,6	3237,1	3248,1
ВВП за поточними ринковими цінами (млрд дол. США)	20576,3	21070,5	20666,1	24876,3	25914,7
Середнє ВВП на душу населення (дол. США)	7,904	7,890	7,070	8,482	9,281

Таблиця складена автором за матеріалами: [30]

Цей спад можна було б пов'язати з глобальними економічними викликами, включаючи торгові напруження та пандемію COVID-19, які вплинули на світову економіку. Однак, до 2021 року спостерігається відновлення з подальшим зростанням ВВП, що свідчить про економічну стійкість та здатність країн БРІКС адаптуватися до зовнішніх викликів.

Середнє ВВП на душу населення також відображає цю тенденцію, знизившись з 7,904 доларів США у 2018 році до 7,070 доларів у 2020 році, але потім зріс до 9,281 доларів у 2022 році. Це зростання показує, що економічний відновлювальний потенціал країн БРІКС був достатньо великим, щоб не тільки відновити втрачені позиції, але й значно підвищити рівень добробуту своїх громадян після глобальних економічних збурень.

ВВП країн БРІКС демонструє вражаючу тенденцію зростання протягом останнього десятиліття, що є свідченням їх економічного потенціалу та зростаючого впливу на світову економіку (рис. 2.2).

Коефіцієнт детермінації R^2 , який високий у представленому аналізі на Рис. 2.2, підтверджує, що лінійна модель прогнозування надзвичайно добре корелює з історичними даними. Це дає підстави вважати, що якщо не виникне радикальних змін у світовій економіці або несподіваних глобальних подій, можна з оптимізмом дивитися на прогнозовані значення ВВП на 2023 рік (25403 млрд дол США), 2024 рік (26383 млрд дол США), та 2025 рік (27363

млрд дол США). Ці цифри не тільки підкреслюють імовірне продовження зростання, а й вказують на збільшення частки БРІКС у світовому ВВП.

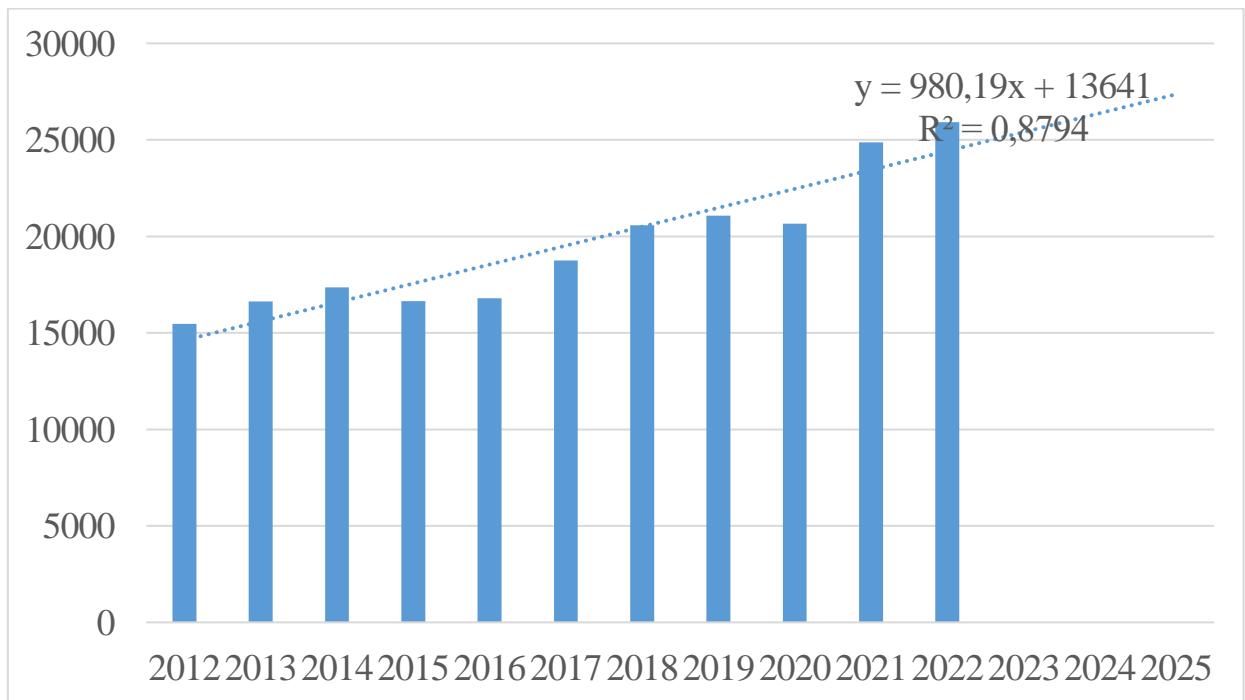

Рис. 2.2 Динаміка ВВП країн БРІКС, 2012 – 2022 рр. та прогноз на 3 роки [30]

Очевидно, що країни БРІКС мають усі шанси зберегти та навіть посилити свою роль у світовій економіці, якщо зростання ВВП буде тривати згідно з прогнозами. Це, у свою чергу, може сприяти подальшому економічному розвитку цих націй та підвищенню їх впливу на міжнародній арені.

Дані з Табл 2.3 вказують на те, що країни БРІКС різняться за рівнем та структурою природних ресурсів та їх використанням. Росія та Бразилія мають значні енергетичні та природні ресурси, що можуть бути важливими для економічного розвитку та міжнародної торгівлі. Китай є глобальним лідером у виробництві вугілля, що підкреслює його роль як важливого гравця в світовій енергетиці та промисловому секторі. Водночас Південна Африка має обмежені запаси, які потребують більш обережного управління та стратегічного планування.

Мінеральні та природні ресурси країн БРІКС, 2022 р.

	Бразилія	Російська Федерація	Індія	Китай	Південна Африка
Територія(км ²)	8 358 140	16 376 870	2 973 190	9 388 210	1 213 090
Загальні поновлювані водні ресурси (млрд м ³)	8647	4525	1911	2840	51
Площа лісів(тис км)	4953,9	8153,1	724,2	2218,5	170,1
Розвідані запаси вугілля(млн т)	6596	162166	105931	141595	9839
Добича вугілля(млн т)	13,9	447,3	743,2	4314,6	248,3
Розвідані запаси нафти (млн. барелів)	12 715	80000	4605	26023	15
Виробництво нафти (тис. барелів на день)	3629	10749	771	4712	98
Розвідані запаси газу(млн м ³)	363984	47805000	1380614	6654250	0
Добича газу(млн м ³)	25395	701544	27734	179317	1229

Таблиця складена автором за матеріалами: [30, 31, 32, 33]

Кожен член БРІКС вносить унікальний вклад у спільне економічне партнерство, виходячи з власних стратегічних інтересів та конкурентних переваг, які визначають напрямок їх національної політики.

Наявні розбіжності в економічних структурах країн можуть стати основою для синергії в рамках блоку. Бразилія славиться різноманітністю своїх природних ресурсів, включно з кавою, соєю, цукровим очеретом, залізною рудою та нафтою. Росія володіє обширними запасами нафти, природного газу та мінеральних ресурсів. Індія, як провідний постачальник послуг, розвиває свою виробничу базу, а Китай — це центр з великою кількістю кваліфікованих працівників та низькими виробничими витратами. Південноафриканська Республіка, є провідним виробником платини та хрому

та має значні запаси марганцю та інших металів. Ці конкурентні переваги створюють фундамент для створення міцної міжнародної асоціації. Можливість для розвитку угруповання полягає в великій ресурсній базі та невикористаному потенціалі Південної Африки [34].

В результаті, об'єднання цих країн у співдружності сприяє не тільки розширенню можливостей для розвитку власних економік, але й надає їм впливу у вирішенні глобальних проблем та формуванні майбутнього світового порядку.

Виділення відсотка ВВП на освіту є важливим індикатором пріоритетності освітньої політики в кожній країні (рис. 2.3).

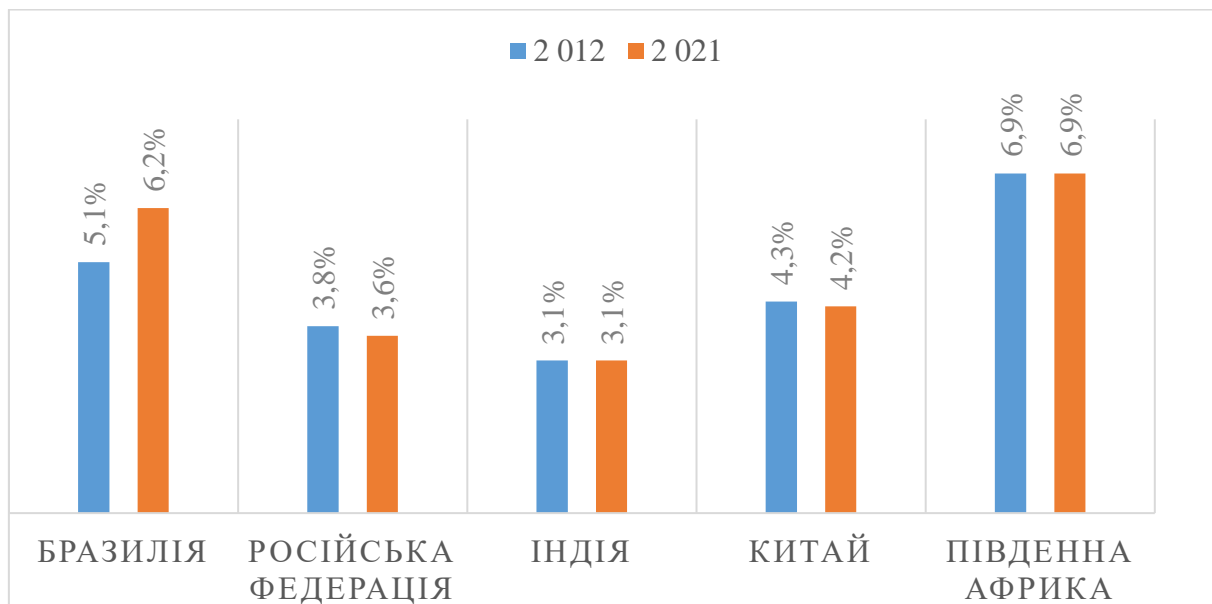

Рис. 2.3 Частка державних витрат на освіту у ВВП (%) [33]

Збільшення цього показника у Бразилії вказує на зусилля країни щодо покращення якості та доступності освіти. Стабільність чи зниження відсотка витрат на освіту може не обов'язково вказувати на зменшення інвестицій в абсолютних цифрах, особливо в умовах зростання ВВП, як це може бути в Китаї. Південна Африка підтримує високий рівень інвестицій у освіту, що може сприяти покращенню освітніх результатів та соціально-економічному розвитку країни. Для країн із стабільним або знижуючим відсотком, таких як

Індія та Російська Федерація, важливо звернути увагу на якість освітніх програм та ефективність використання ресурсів.

Згідно Рис. 2.3, Бразилія показує збільшення інвестицій у освіту з 5.1% до 6.2% ВВП. Це свідчить про зростаючу пріоритетність освіти в країні. Російська Федерація має невелике зниження від 3.8% до 3.6%, що може вказувати на зміну бюджетних пріоритетів або відносну стабілізацію витрат на освіту порівняно з іншими секторами. Індія утримала свій відсоток витрат на освіту стабільним на рівні 3.1% ВВП. Китай демонструє невелике зниження з 4.3% до 4.2%. Враховуючи значне зростання ВВП Китаю, навіть незначне зниження відсотка може свідчити про значні абсолютні інвестиції. Південна Африка показує стабільність у своїх інвестиціях у освіту на рівні 6.9% ВВП, що є найвищим процентним показником серед представлених країн особливо із поступовим збільшенням ВВП.

Збільшення відсотка ВВП на Рис. 2.4, витраченого на охорону здоров'я, як у Індії, РФ та Китаї, може відображати покращення у фінансуванні сектора охорони здоров'я та зростаючу увагу до здоров'я населення.

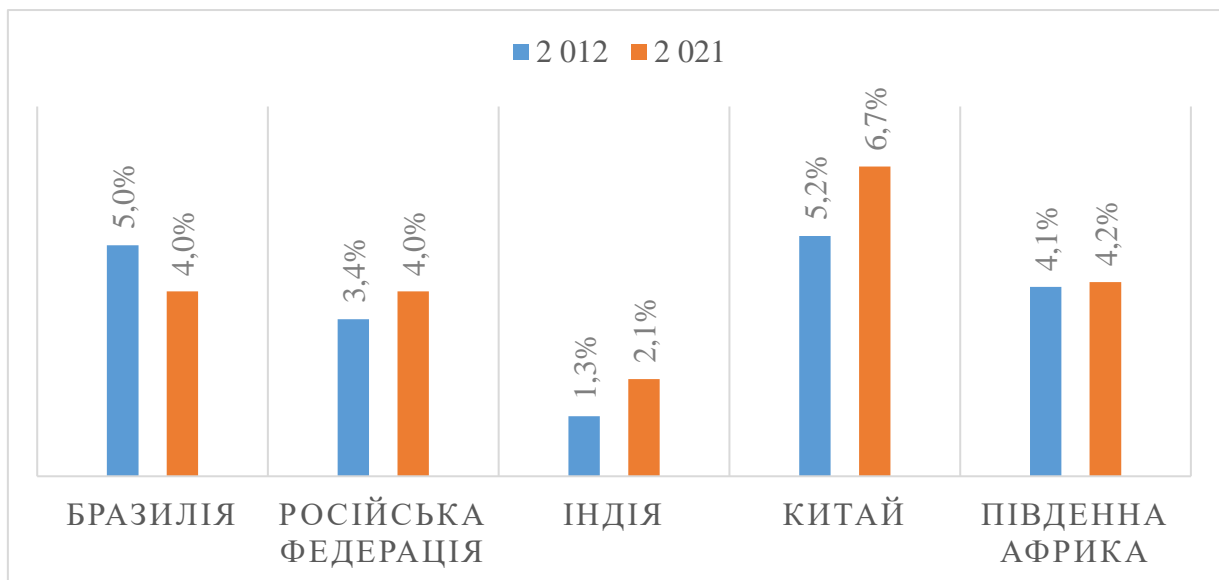

Рис. 2.4 Частка державних витрат на охорону здоров'я у ВВП (%) [33]

Водночас, зниження відсотка витрат, як у Бразилії, може вказувати на потребу звернути увагу на потенційне недофінансування або на підвищення ефективності використання ресурсів. Стабілізація або невелике збільшення, як у Південній Африці, може бути ознакою досягнення балансу у фінансуванні охорони здоров'я.

Бразилія показує зниження відсотка державних витрат на охорону здоров'я у ВВП з 5.0% у 2012 році до 4.% у 2021 році. Це може відобразити зростання інвестицій у сектор охорони здоров'я. Російська Федерація має незначне збільшення з 3.4.% до 4.0%. Це може бути ознакою перерозподілу державних витрат або зміни ефективності використання коштів у сфері здоров'я. Індія показує також збільшення відсотка витрат на охорону здоров'я від ВВП з 1.3% до 2.1%, що свідчить про збільшення пріоритетності охорони здоров'я або підвищення ефективності сектора. Китай показує збільшення з 5.2% до 6.7%. Це свідчить про інтенсивні інвестиції у систему охорони здоров'я, можливо, у відповідь на ростучі потреби населення. Південна Африка показує невелике зростання відсотка витрат з 4.1% до 4.2%, що може вказувати на стабілізацію державних витрат на охорону здоров'я.

Глобальний індекс інновацій – це багатовимірна оцінка національної інноваційної сфери, на яку покладається завдання визначати позицію країни за рівнем інноваційного розвитку у світовому контексті. Крім порівняльного аналізу, (GII) на основі багатого й унікального набору даних уможливорює ідентифікацію відносних переваг та слабких ланок національних інноваційних систем і стає важливим інструментом оцінювання ефективності інноваційної політики держави [35].

Виходячи із зібраних даних в Табл 2.4, Китай має найвищий (GII) серед країн БРІКС, що вказує на сильну інноваційну діяльність та потенціал у цій країні. Показник стабільно зростає з 2018 року. В Російській Федерації спостерігається зниження (GII) з 2018 по 2022 рік, що може свідчити про зменшення інноваційної активності та ефективності. Бразилія, Індія та Південна Африка показують змішані тенденції з незначними коливаннями в їх

(GII), але загальний напрямок не вказує на якийсь чіткий тренд зростання або зниження.

Таблиця 2.4

Глобальний інноваційний індекс (GII) в країнах БРІКС у період 2018-2022 рр.

GII	2018	2019	2020	2021	2022
Бразилія	33,44	33,82	31,94	34,2	32,5
Російська Федерація	37,9	37,62	35,63	36,6	34,3
Індія	35,18	36,58	35,59	36,4	36,6
Китай	53,06	54,82	53,28	54,8	55,3
Південна Африка	35,13	34,04	32,67	32,7	29,8

Таблиця складена автором за матеріалами: [36, 37, 38, 39, 40]

Індекс людського розвитку використовується як статистичний інструмент для порівняння розвитку соціальної сфери різних країн. Зміст показника полягає в такому: чим ближче ІЛР до одиниці, тим вищі можливості для реалізації людського потенціалу завдяки поліпшенню рівня освіти, доходу і тривалості життя [41].

Таблиця 2.5

Індекс людського розвитку (HDI) в країнах БРІКС у період 2018-2021 рр.

HDI	2018	2019	2020	2021
Бразилія	0,764	0,766	0,758	0,754
Російська Федерація	0,841	0,845	0,83	0,829
Індія	0,645	0,645	0,642	0,633
Китай	0,755	0,762	0,764	0,768
Південна Африка	0,726	0,736	0,727	0,713

Таблиця складена автором за матеріалами: [42, 43, 44, 45]

Табл 2.5 вказує, що Російська Федерація має найвищий ІЛР (HDI) серед країн БРІКС, але з 2018 року його значення знижується, що може вказувати на певні проблеми у сферах освіти, здоров'я та стандартів життя. Китай показує стабільне зростання (HDI), що відображає поліпшення у сферах, які

враховуються при розрахунку цього індексу. Індія та Південна Африка показують невелике зниження (HDI), що вимагає уваги до соціально-економічних умов в цих країнах. (HDI) Бразилії зазнав незначного зниження в останні роки, свідчення того, що добробут населення може зазнавати певних викликів.

В результаті, об'єднання цих країн у співдружності сприяє не тільки розширенню можливостей для розвитку власних економік, але й надає їм впливу у вирішенні глобальних проблем та формуванні майбутнього світового порядку.

2.2. Динаміка та структура економічного співробітництва країн БРІКС

У контексті розвитку сучасних процесів регіональної інтеграції, виникають нові можливості для міжнародної економічної співпраці. Це може призвести до неочікуваної взаємодії між здавалося б різними країнами, такими як Бразилія, Росія, Індія, Китай та Південно-Африканська Республіка (БРІКС). Відмінності у характері розвитку, рівнях економічного розвитку та ролі цих країн у світовому економічному поділі праці служать основою для їх інтеграційної співпраці, особливо у торговельно-економічних відносинах між країнами БРІКС.

Економіки країн БРІКС демонструють значну взаємодоповнюваність: Китай та Індія як головні постачальники промислових товарів, тоді як Бразилія, ПАР і Росія спеціалізуються на постачанні сировини та палива. Заснування Банку розвитку БРІКС і потенційне приєднання Індії до Шанхайської організації співробітництва може ще більше зміцнити ефективність цієї групи країн [46].

Торговельно-економічні відносини залишаються ключовою сферою співпраці між країнами БРІКС, де спостерігається зростання взаємодії не лише між окремими країнами, а й між їх об'єднаннями. На прикладі БРІКС, можна

побачити, що чотири з п'яти країн групи займають провідні позиції у світових товарних ринках. Китай є найбільшим експортером товарів і другим за величиною імпортером, тоді як Бразилія, Індія і Росія є серед тридцяти найбільших світових торгових партнерів [32].

Розширення рамок співробітництва спонукало кілька механізмів співробітництва, зокрема нарада міністрів з науки, технологій та інновацій, нарада високопосадовців з науки, технологій та інновацій, Форум співробітництва Китаю та Африки, Китайсько-індійська стратегічна економічна угода. Діалог і Спільна комісія зі співробітництва Китаю та Євразійського економічного союзу. Ці механізми не тільки сприяють глобалізації та інтеграції, а й забезпечують інституційну підтримку для розширення торговельно-економічного співробітництва.

Якщо аналізувати економічні взаємовідносини через призму країн БРІКС, то стає очевидним, що чотири з п'яти членів цього об'єднання мають провідні позиції на глобальному ринку товарів. Китай займає лідируюче місце як верховний експортер з часткою 14,4% від усього світового експорту і посідає другу позицію у світі після США як імпортер з 10,6%. Тим часом, Бразилія, Індія та Росія також включені до списку 30 найбільших торговельних націй світу.

При дослідженні та організації економічних взаємин, ключовим елементом є розгляд чисельності населення та пропорції економічно активних осіб в ньому. Ці аспекти безпосередньо впливають на економічні можливості країни, її споживчий попит, а також об'єми внутрішньої та міжнародної торгівлі (табл. 2.6).

Серед країн БРІКС, чотири з них мають місце в першій десятці держав з найбільшим населенням у світі. Індія та Китай мають найчисленніше населення, налічуючи в Індії 1,42 мільярда осіб, за нею Китай з 1,41 мільярда, потім йдуть Бразилія з 215 мільйонами, Росія з 143,5 мільйонами та Південно-Африканська Республіка з 59,69 мільйона. Водночас, відсоток економічно активного населення варіюється між цими країнами [30].

Таблиця 2.6

Характеристика робочої сили країн БРІКС

Країна	Робоча сила млн	Робоча сила за родом заняття		
		Сільське господарство %	Промисловість %	Послуги %
Бразилія	99,47	9,4	32,1	58,5
Російська Федерація	72,44	9,4	27,6	63
Індія	476,67	47	22	31
Китай	791,38	27,7	28,8	43,5
Південна Африка	22,4	4,6	23,5	71,9

Таблиця складена автором за матеріалами: [32]

Китай має найбільшу робочу силу, яка становить 791,38 мільйонів осіб, що відображає його значну економічну активність і потенціал. Індія з робочою силою в 476,67 мільйонів осіб також є ключовим гравцем, підкреслюючи її роль у регіональній та глобальній економіці, але в залежності від такого величезного населення, частка є дуже малою. Бразилія, Російська Федерація та Південна Африка мають відповідно 99,47, 72,44 і 22,4 мільйонів осіб робочої сили, демонструючи різні масштаби економічної активності.

У Південній Африці послуги складають найбільшу частку робочої сили - 71,9%, що свідчить про високий рівень розвитку третинного сектору. У Російській Федерації також переважає сектор послуг з часткою 63%, водночас частка промисловості та сільського господарства залишається помітною та збалансованою. Бразилія має збалансовану структуру зайнятості з 58,5% в секторі послуг, в той час як промисловість і сільське господарство також мають значну частку. У Китаї та Індії, хоча і домінує сектор послуг (43,5% та 31% відповідно), проте значна частина робочої сили залишається у сільському господарстві (27,7% та 47%) та промисловості (28,8% та 22%).

Висока частка зайнятості в сільському господарстві в Індії та Китаї вказує на велику роль аграрного сектору в цих економіках, а також на потенційний простір для модернізації та зростання продуктивності. Важливість промисловості в Китаї та Бразилії підкреслює їх роль як виробничих могутностей на світовій арені. Превалювання сектору послуг у Південній Африці та Російській Федерації може відображати більш розвинену інфраструктуру послуг і вищий рівень урбанізації.

Індія та Китай відзначаються структурою своїх економік, де первинний і вторинний сектори відіграють домінуючу роль у формуванні ВВП. Втім, сучасні економічні стратегії цих країн зорієнтовані на збільшення внеску третинного сектору в економіку. В рамках цього напрямку, Індія та Китай прагнуть використовувати переваги інтеграції в межах БРІКС для посилення своїх економік. Окрема увага при цьому приділяється поглибленню торговельних та економічних відносин, як внутрішньо в блоку, так і з зовнішніми партнерами.

Компаративний аналіз показує, що країни БРІКС володіють значним потенціалом для розвитку завдяки наявності економічних ресурсів. Однак, при розгляді кожної країни окремо, можна відзначити існування певних відмінностей у їхніх ресурсних базах.

Встановлення граничних показників та виявлення I відмінностей у контексті населення та його економічно активної частини серед країн БРІКС дає результат 11,2, згідно з даними таблиці 2.7.

$$I = 1/2 * 100 * 0,224 = 11,2$$

Враховуючи, що індекс відмінностей має значення в межах від 0 до 100 (де $0 < I < 100$), можна зробити висновок, що різниця в чисельності населення та його економічно активної частини серед країн БРІКС є відносно малою.

Найважливішими зовнішньоторговельними партнерами країн БРІКС є переважно економічно розвинені країни та країни блоку, вказані в Табл 2.8.

Таблиця 2.7

Розрахунок І відмінності країн БРІКС стосовно чисельності населення та економічно активної частини

Країни	Населення	Робоча сила млн	X'	Y'	X'-Y'
Бразилія	214,326223	99,47	0,0662095	0,06802019	0,00181068
Російська Федерація	143,449286	72,44	0,04431425	0,04953637	0,00522212
Індія	1407,56384	476,67	0,43482361	0,32595941	0,1088642
Китай	1412,36	791,38	0,43630523	0,54116633	0,1048611
Південна Африка	59,392255	22,4	0,01834741	0,01531771	0,00302971
Всього	3237,09161	1462,36			0,22378781

Розрахунки автора

Таблиця 2.8

Найважливіші зовнішньоторговельні партнери країн БРІКС

Країна	Бразилія	Російська Федерація	Індія	Китай	Південна Африка
Експорт	Китай, США, Аргентина, Нідерланди, Іспанія	Китай, Нідерланди, Туреччина, Німеччина, Італія	США, ОАЕ, Нідерланди, Китай, Бангладеш	США, Гонконг, Японія, Південна Корея, В'єтнам	Китай, США, Німеччина, Японія, Індія
Імпорт	Китай, США, Аргентина, Німеччина, Індія	Китай, Німеччина, США, Білорусь, Південна Корея	Китай, ОАЕ, США, Саудівська Аравія, Росія	Південна Корея, Японія, США, Австралія, Росія	Китай, Індія, Німеччина, США, Саудівська Аравія

Таблиця складена автором за матеріалами: [32]

Якщо розглянути торговельну взаємодію між державами, що входять в угруповання БРІКС, протягом останніх двадцяти років, то слід зауважити, що вона постійно розширювалось, наведені дані в Табл 2.9 за 2022 рік.

Таблиця 2.9

Зовнішньоторговельний обіг в середині БРІКС за 2022 рік

Країна	Бразилія		Російська Федерація		Індія		Китай		Південна Африка	
Бразилія			7,484	1%	11,039	1,8%	164,063	26,0%	2,312	0,4%
Російська Федерація	7,484	0,8%			11,869	1,3%	146,89	15,8%	1,139	0,1%
Індія	11,039	0,8%	11,869	1%			125,664	8,7%	15,272	1,1%
Китай	164,063	2,5%	146,887	2%	125,664	1,9%			54,348	0,8%
Південна Африка	2,312	1,0%	1,139	0%	15,272	6,5%	54,348	23,1%		

Таблиця складена автором за матеріалами: [33]

Китай виступає як ключовий торговий партнер для Бразилії, Російської Федерації та Південної Африки, займаючи значну частку їх експорту і імпорту. Сполучені Штати Америки також є важливим торговельним партнером для більшості країн БРІКС. Китай є провідним експортером до інших країн БРІКС, зокрема до Бразилії (26% її зовнішньої торгівлі) та Південної Африки (23,1%). Російська Федерація має значну торгівлю з Китаєм (15,8%), підкреслюючи тісні економічні зв'язки між цими країнами. Частка торгівлі між Індією та іншими країнами БРІКС є відносно низькою, з найбільшою часткою з Китаєм (8,7%).

Торговельні зв'язки між країнами БРІКС, хоч і є важливими, проте мають потенціал для розвитку, особливо у випадку з Індією та Російською Федерацією. Висока частка регіональної торгівлі вказує на тісні економічні відносини і можливість для подальшої інтеграції між країнами БРІКС, які можуть використовувати спільні торговельні інтереси для зміцнення співпраці в багатосторонніх та особливо в двосторонніх форматах.

На сучасному етапі імпорт з країн БРІКС займає значну долю в загальному обсязі імпортованих товарів Південно-Африканської Республіки, Бразилії та Росії – більше ніж одна п'ята частина. В контексті Китаю, внесок БРІКС у загальний імпорт значно менший і не перевищує 8%, що вказує на меншу залежність Китаю від внутрішньої торгівлі цього об'єднання.

Росія виявляє більшу зацікавленість у імпорті з країн БРІКС порівняно з експортом своїх товарів до цих держав. Тоді як Китай залишається найбільш активним учасником зовнішньоторговельних відносин у БРІКС, маючи найбільшу частку експорту серед групи, яка в 2022 році становила 66%. Індія посіла друге місце з показником 13,5%, за нею слідує Росія з 11,2% та Бразилія з 6,8%. Південно-Африканська Республіка мала найменшу долю експорту – 2,4% [33].

У сфері імпорту Китай також займає лідируючі позиції з часткою 64,1%. Індія і Бразилія займають друге та третє місце з частками 18,6% та 7,6% відповідно. Росія і Південно-Африканська Республіка мають 7,1% та 2,6% частки імпорту серед країн БРІКС відповідно. В торгівлі всередині БРІКС Китай виступає як основний експортер та імпортер. У 2022 р. для Бразилії, Росії, Індії та ПАР, Китай був також основним зовнішньоторговельним партнером серед всіх країн світу (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Експорт та імпорт протягом 2018-2022 рр.

	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Країна	2018		2019		2020		2021		2022	
Бразилія	280,5	272,9	264,5	276,6	242,8	233,9	322,7	307,1	384,8	370,4
Російська Федерація	510,3	344,5	481,4	352,1	381,1	305,2	549,1	379,5	631,5	349,1
Індія	538,6	640,3	529,2	602,3	499,7	510,2	677,7	760,9	759,9	911,3
Китай	2655,6	2564,1	2628,9	2496,1	2729,8	2374,7	3554,1	3093,2	3714,2	3137,6
Південна Африка	111,4	109,3	106,1	103,9	93,1	78,3	130,7	104,8	135,7	127,7

Таблиця складена автором за матеріалами: [33]

Бразилія показала коливання в обсягах експорту, зі спадом у 2020 році, що може бути пов'язано з глобальною економічною ситуацією та пандемією, але відновила зростання в 2021-2022 роках. Російська Федерація продемонструвала суттєве зростання експорту в 2021 році, що могло бути спричинене підвищеним попитом на енергоресурси або інші експортні товари. Індія мала постійний приріст експорту з невеликими коливаннями, свідчаючи про стабільний зовнішньоекономічний попит на індійські товари та послуги.

Згідно Табл 2.10, Китай зберігає статус ведучого експортера в БРІКС, з постійним зростанням експорту, що підкреслює його домінування у світовій торгівлі. Південно-Африканська Республіка має тенденцію до зростання експорту після спаду в 2020 році, що може вказувати на відновлення економічної активності [33].

Російська Федерація показала зменшення обсягів імпорту в 2022 році, що може свідчити про зміни в економічних умовах та введення економічних санкцій. Індія демонструє зростання імпорту, що може відображати розвиток внутрішнього ринку та збільшення купівельної спроможності населення. Китай, подібно до експортної динаміки, зазнав зростання імпорту, виражаючи збільшення внутрішнього споживання та інвестицій. Південно-Африканська Республіка має тенденцію до зниження імпорту, що може вказувати на зміну торговельної політики або економічні складнощі, але після пандемії спостерігається збільшення імпорту.

Країни БРІКС показують різні тенденції в експортно-імпортній діяльності, що може бути обумовлено як внутрішніми політиками, так і зовнішніми економічними умовами. Стабільне зростання експорту та імпорту в Індії та Китаї свідчить про їх зростаючу роль у світовій економіці. Зменшення обсягів імпорту в Росії в 2022 пов'язане із економічними санкціями. Південно-Африканська Республіка може мати потребу в реформах або зміні торговельної політики, щоб стимулювати зовнішньоекономічну активність.

Інвестиційна привабливість країн БРІКС визначається масштабами ринків цих країн, високими темпами економічного зростання, наявністю кваліфікованої робочої сили (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Прямі іноземні інвестиції, потік до країн БРІКС протягом 2010-2022 рр.

ППІ, млн	2010	2015	2020	2021	2022
БРІКС	255142	243189	255205	355958	314907
Бразилія	77687	49961	28318	50651	86050
Російська Федерація	31668	11858	10410	38639	-18681
Індія	27417	44064	64072	44763	49355
Китай	114734	135577	149342	180957	189132
Південна Африка	3636	1729	3062	4948	9051

Таблиця складена автором за матеріалами: [30]

БРІКС в цілому показали стабільний притік ПІ з приростом у 2010-2021 роках, що може свідчити про збільшення інвестиційної привабливості регіону. Бразилія зазнала значне зниження притоку ПІ у 2020 році, але відновила зростання у 2021 і 2022 роках, що може бути ознакою економічного відновлення після кризових явищ. Російська Федерація мала нестабільні коливання притоку ПІ, з великим зростанням у 2021 році, проте значне падіння в 2022 році, що пов'язано із військовою агресією проти України та введення масштабних економічних санкцій. Індія показала постійне зростання притоку ПІ, якщо не зважати на період коронакризи, що вказує на зміцнення її позицій як привабливої дестинації для іноземних інвесторів. Китай продовжує бути лідером серед країн БРІКС за обсягом притоку ПІ, зберігаючи стійкий тренд зростання протягом усього аналізованого періоду. Південна Африка, хоча і має найменші обсяги притоку ПІ серед країн БРІКС, показала значне збільшення в 2022 році, що може свідчити про покращення інвестиційного клімату [30].

Під час пандемії в 2021 році, країни БРІКС зазнали найбільший відтік ПІІ. Бразилія показала негативні показники відтоку ПІІ в середині десятиліття, але змогла відновити позитивну динаміку в наступні роки. Російська Федерація мала високий відтік ПІІ у 2021 році, але в 2022 році відтік значно зменшився. Індія має стабільний і поміркований відтік ПІІ, що вказує на збалансовану інвестиційну політику. Китай показує найбільший відтік ПІІ серед країн БРІКС, що відображає його активну зовнішньоекономічну діяльність та інвестиції за кордоном. Південна Африка мала невеликий відтік ПІІ, що може свідчити про більш консервативний підхід до інвестицій за кордоном (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Прямі іноземні інвестиції, потік від країн БРІКС протягом 2010-2022 рр.

Відток млн	2010	2015	2020	2021	2022
Брікс	147859	174430	156712	280617	199300
Бразилія	22060	-11643	-12935	20451	25242
Російська Федерація	41116	27090	6778	64072	10440
Індія	15947	7572	11109	17253	14543
Китай	68811	145667	153710	178819	146503
Південна Африка	-76	5774	-1951	22	2572

Таблиця складена автором за матеріалами: [30]

Прогнозується, що Китай та Індія продовжать бути світовими лідерами в залученні прямих іноземних інвестицій. Очікується поліпшення інвестиційних рейтингів Бразилії та ПАР.

В другому десятилітті країни БРІКС активізували вивезення капіталів за кордон, збільшивши вивіз прямих іноземних інвестицій з 7 млрд дол США у 2000 році до 147 млрд дол США у 2014 році, і до 199 млрд дол США у 2022, що становить від 1 до 10% від загальносвітового обсягу. Втім, обсяги внутрішньорегіональних інвестицій залишаються відносно низькими [30].

Китай залишається найактивнішим інвестором у рамках БРІКС, спрямовуючи інвестиції головним чином в економіки Південно-Африканської Республіки та Росії, тоді як Південно-Африканська Республіка зосереджена на інвестиціях в Індію та Китай [30].

Індекс відмінності стосовно притоку інвестицій в економіки країн БРІКС та відтоку капіталів за станом на 2022 р. становить 24,6 (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Розрахунок І відмінності країн БРІКС стосовно інвестування їх економік,
2022 р

Країни	Приплив	Відплив	X'	Y'	X'-Y'
Бразилія	86050	25242	0,27325528	0,12665329	0,146601992
Російська Федерація	-18681	10440	-0,05932228	0,05238334	0,111705618
Індія	49355	14543	0,15672881	0,0729704	0,083758416
Китай	189132	146503	0,60059637	0,73508781	0,134491441
Південна Африка	9051	2572	0,02874182	0,01290517	0,015836651
Всього	314907	199300			0,492394117

Розрахунки автора

$$I = 1/2 * 100 * 0,492 = 24,6$$

З огляду на те, що індекс відмінностей лежить в діапазоні від 0 до 100 (де $0 < I < 100$), можна стверджувати, що розбіжності між країнами БРІКС виявляються невеликими.

Отже, торгово-економічні відносини в рамках БРІКС є досить різноманітними, з кожною країною, яка має свої індивідуальні інтереси та можливості. Незважаючи на існуючі виклики та розбіжності, група БРІКС має значний потенціал для подальшого розвитку та ефективної співпраці.

2.3. Сучасні тенденції розвитку економічного співробітництва країн БРІКС

Утворення БРІКС вирізняється своєю унікальною історією та цілями. Спочатку аналітики з The Goldman Sachs Group Inc. не передбачали, що ці країни координуватимуть свої економічні політики чи формуватимуть єдиний економічний блок. Проте з часом, як ми спостерігаємо, з'явилися індикації зближення БРІКС, які прагнуть не тільки до економічної, але й до політичної співпраці, перетворюючи свій зростаючий економічний вплив у вагомий гео економічний та геополітичний чинник у світі [47].

24 серпня 2023 року БРІКС оголосив, що офіційно приймає шість нових членів на початку 2024 року: Саудівську Аравію, Іран, Ефіопію, Єгипет, Аргентину та Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) [48].

Оскільки більшість нових членів БРІКС вважаються країнами, що розвиваються, їхнє приєднання до групи не матиме істотного впливу на їхню загальну частку у ВВП (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Частка країн БРІКС у світовому ВВП у 2023 році

Країна	ВВП (млрд дол США)	Частина (%)
Бразилія	2081	2,0%
Росія	2063	2,0%
Індія	3737	3,6%
Китай	19 374	18,4%
Південна Африка	399	0,4%
Саудівська Аравія	1062	1,0%
Іран	368	0,4%
Ефіопія	156	0,1%
Єгипет	387	0,4%
Аргентина	641	0,6%
ОАЕ	499	0,5%
БРІКС Всього	30 767	29,3%
Решта світу	74 362	70,7%

Таблиця складена автором за матеріалами: [59]

Очікується, що сукупний ВВП перших шести членів БРІКС у 2023 році становитиме 27,6 трильйона дол США, що становитиме 26,3% від загальносвітового обсягу. З урахуванням нових членів очікуваний ВВП трохи зросте до 30,8 трлн дол США, що достатньо для світової частки в 29,3%.

БРІКС завжди представляв значну частину світового населення завдяки Китаю та Індії, які є єдиними країнами з населенням понад 1 мільярд осіб.

Двома найбільшими групами населення, що приєднуються до БРІКС, є Ефіопія (126,5 мільйона осіб) і Єгипет (112,7 мільйона осіб). У наступній таблиці наведено дані про населення з World Population Review, датовані 2023 роком (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Частка країн БРІКС у світовому населенні в 2023 році

Країна	Населення	Частина (%)
Бразилія	216 422 446	2,7%
Росія	144 444 359	1,8%
Індія	1 428 627 663	17,8%
Китай	1 425 671 352	17,7%
Південна Африка	60 414 495	0,8%
Саудівська Аравія	36 947 025	0,5%
Іран	89 172 767	1,1%
Ефіопія	126 527 060	1,6%
Єгипет	112 716 598	1,4%
Аргентина	45 773 884	0,6%
ОАЕ	9 516 871	0,1%
БРІКС Всього	3,7 мільярди	46,0%
Решта світу	4,3 мільярди	54,0%

Таблиця складена автором за матеріалами: [50]

Цілком можливо, що БРІКС зрештою перевищить 50% світового населення, оскільки багато інших країн висловили бажання приєднатися. Дипломати заявили, що офіційно до БРІКСу хочуть долучитися 22 країни. Приблизно стільки ж лише висловили своє бажання приєднатися, серед них – всі основні країни глобального півдня.

«Посадовці Південної Африки хочуть, щоб БРІКС став чемпіоном світу, що розвивається, і Аргентина, Іран, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, Куба, Демократична Республіка Конго, Коморські острови, Габон і Казахстан висловили зацікавленість», – зазначає видання [51].

Хоча світ намагається відійти від викопного палива, світовий ринок нафти, як і раніше, неймовірно великий, і БРІКС збирається відігравати на ньому набагато більшу роль. В основному це пов'язано з прийомом Саудівської Аравії, на частку якої припадає 12,9% світового видобутку нафти.

За даними Статистичного огляду світової енергетики Інституту енергетики за 2022 рік, частка країн БРІКС у видобутку нафти зросте з 20,4% до 43,1% [52] (табл. 2.16).

Таблиця 2.16

Частка країн БРІКС у світовому видобутку нафти в 2022 році

Країна	Обсяги видобутку нафти, тис. барелів на день	Частка світового добутку нафти(%)
Бразилія	3107	3,3%
Росія	11 202	11,9%
Індія	737	0,8%
Китай	4111	4,4%
Південна Африка	0	0,0%
Саудівська Аравія	12 136	12,9%
Іран	3822	4,1%
Ефіопія	0	0,0%
Єгипет	613	0,7%
Аргентина	706	0,8%
ОАЕ	4020	4,3%
БРІКС Всього	40 454	43,1%
Решта світу	53 394	56,9%

Таблиця складена автором за матеріалами: [52]

Варто зазначити, що Китай наполягає на тому, щоб торгівля нафтою була номінована в юанях, і що вступ Саудівської Аравії до БРІКС може підтримати ці амбіції, потенційно змінюючи динаміку світової торгівлі нафтою [53].

Останній показник, включений до нашого графіка, - це світовий експорт, який ґрунтується на даних Світової організації торгівлі за 2022 рік. Ми бачимо, що розширення БРІКС призведе до збільшення частки групи у світовому експорті (товарній торгівлі) до 25,1% порівняно з 20,2% (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Частка країн БРІКС у світовому експорті в 2022 році

Країна	Експорт (млрд доларів США)	Доля глобального Експорту(%)
Бразилія	334	1,3%
Росія	532	2,1%
Індія	453	1,8%
Китай	3594	14,4%
Південна Африка	123	0,5%
Саудівська Аравія	410	1,6%
Іран	73	0,3%
Ефіопія	3,9	0,02%
Єгипет	49	0,2%
Аргентина	88	0,4%
ОАЕ	599	2,4%
БРІКС Всього	6,259	25,1%
Решта світу	18 646	74,9%

Таблиця складена автором за матеріалами: [30, 31, 32]

Не дивно, що Китай є найбільшим у світі експортером . Основними експортерами, що не входять до БРІКС, є США (8,3%), Німеччина (6,6%), Нідерланди (3,9%) і Японія (3,0%).

За даними Reuters [54], понад 40 країн висловили зацікавленість у приєднанні до БРІКС . Однак насправді заявку на членство подала менша група з 16 країн, і до цього списку входять Алжир, Куба, Індонезія, Палестина та В'єтнам. Оскільки група зростає в розмірах, різні думки та пріоритети серед її членів можуть створити напруженість у майбутньому.

БРІКС як альянс привертає увагу своєю нетрадиційною структурою, динамікою розвитку та механізмами взаємодії. Існує думка, що така форма

міжнародного об'єднання може стати ефективною відповіддю на сучасні глобальні виклики.

На сьогоднішній день БРІКС досягає нового рівня організації, проявляючи себе не тільки через регулярні зустрічі на високому рівні, але й через створення власної фінансової інституції — Банку розвитку. Зацікавленість в диверсифікації міжнародної фінансової системи та її перетворенні на більш прозору та справедливу відображає спільні інтереси держав-учасниць [55].

Новий банк розвитку (НБР) був заснований у 2015 році Бразилією, Росією, Індією, Китаєм та Південно-Африканською Республікою (разом відомі як БРІКС) для мобілізації ресурсів для проектів інфраструктури та сталого розвитку у країнах БРІКС, а також інших країнах, що розвиваються та економіках, що виникають (ЕРРК). Доповнюючи поточні зусилля мультилатеральних та регіональних фінансових інституцій, НБР прагне внести свій вклад у глобальний ріст та розвиток, допомагаючи задовольнити потреби та прагнення ЕРРК [16].

За короткий час НБР перетворився з концепції у повноцінний мультилатеральний банк розвитку (МБР). Перша п'ятирічна загальна стратегія банку, реалізована з 2017 по 2021 роки, заклала основу для перших років операцій НБР та позиціонувала його для плавного переходу до наступної фази п'ятирічної стратегії. Вона також надала цінні уроки для керівництва банком у його безперервному розвитку.

Загальна стратегія НБР на 2022–2026 роки (Стратегія) визначає курс розвитку банку у провідного постачальника рішень для інфраструктури та сталого розвитку для ЕРРК. Прагнучі підняти НБР до вищого стандарту операційної ефективності та розвиткового впливу, Стратегія націлюється на покращення здатності банку мобілізувати ресурси великого масштабу, фінансувати різноманітні типи проектів, застосовувати складні інструменти, максимізувати вплив та продовжувати будувати міцний інституційний профіль [56].

Як МБР, створений та переважно належить країнам ЕРПК, НБР продовжить підтримувати їх зростання в світовій економіці та посилити внесок цих країн у глобальний розвиток, поважаючи їхні траєкторії розвитку та пріоритети. Унікальна роль і голос НБР у представленні прагнень ЕРПК до розвитку підкреслюються в Стратегії, яка спирається на і прагне кристалізувати ідентичність НБР як МБР, створеного країнами ЕРПК, для ЕРПК [57].

Ці кроки підсилюють роль БРІКС у формуванні глобальної фінансово-економічної системи, особливо у питаннях лібералізації Міжнародного валютного фонду.

За ініціативою країн-членів, основна ціль створення банку полягає у наданні фінансової підтримки країнам, що розвиваються, та в подальшому формуванні інституційної структури групи БРІКС. У результаті, Новий банк розвитку має потенціал стати однією з провідних багатосторонніх розвиткових банків у світі з заявленим капіталом у 100 мільярдів доларів США.

В 2021 року Рада керівників НБР схвалила прийом Бангладеш, ОАЕ, Єгипту та Уругваю в сім'ю НБР, що ознаменувало початок розширення Банку як глобальної багатосторонньої установи [16].

НБР має початковий статутний капітал у розмірі 100 мільярдів доларів США, який розділений на 1 мільйон акцій номінальною вартістю 100 000 доларів США кожна. Право голосу учасника дорівнює частці його підписаних акцій у статутному капіталі Банку (рис. 2.5).

Згідно з річним звітом НБР, п'ять членів-засновників здійснили початкову підписку на акції на суму 50 мільярдів доларів США рівними частками, які складаються зі сплаченого капіталу в розмірі 10 мільярдів доларів США та капіталу до запитання в розмірі 40 мільярдів доларів США. Ця унікальна структура акціонерного капіталу дозволяє членам-засновникам мати рівну кількість голосів, при цьому жоден з них не має права вето з жодного питання [61].

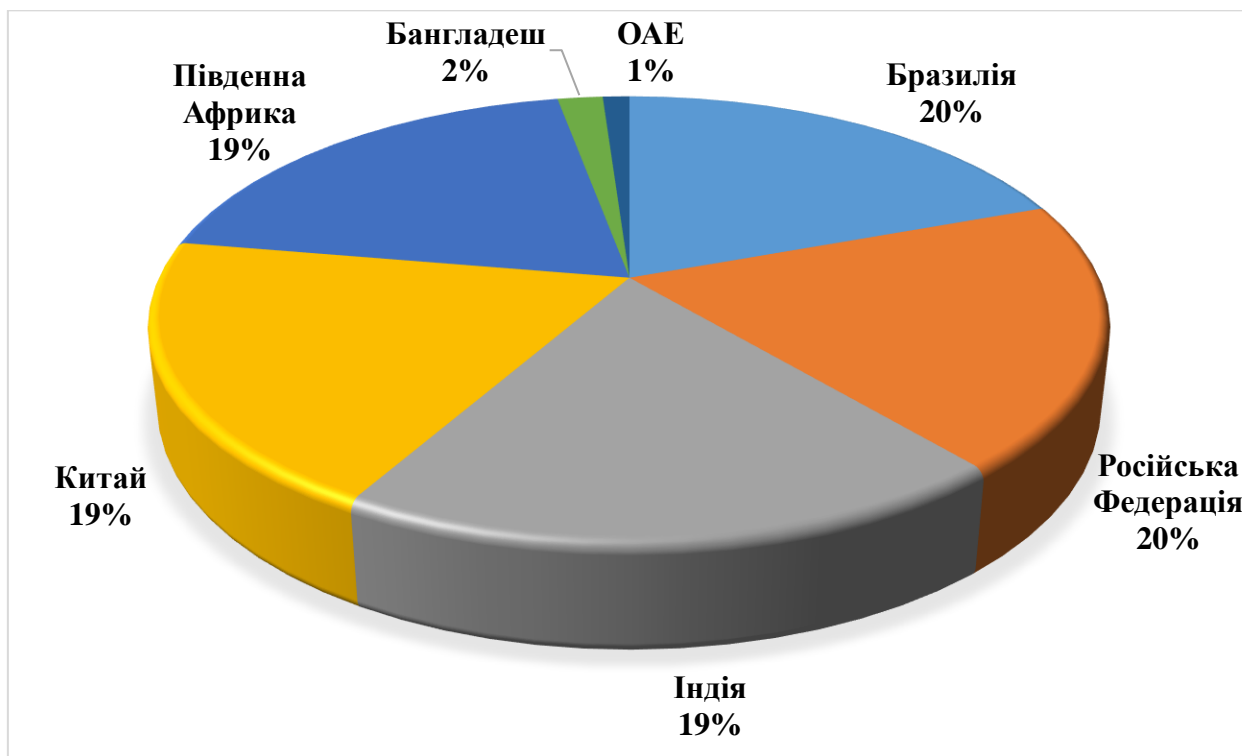

Рис 2.5. Статутний капітал країн БРІКС [16]

У 2021 році Бангладеш та ОАЕ здійснили перші підписки після вступу до Банку. У вересні країна Бангладеш передплатила 9420 акцій капіталу Банку на загальну суму 942 мільйони доларів США, з яких 188 мільйонів доларів США - сплачений капітал, а 754 мільйони доларів США - капітал до запитання. У жовтні ОАЕ передплатили 5560 акцій капіталу Банку на загальну суму 556 млн доларів США, з яких 111 млн доларів США - сплачений капітал, а 445 млн доларів США - капітал до запитання. Ці підписки надали Бангладеш та ОАЕ право голосу у розмірі 1,83% та 1,08% станом на кінець 2021 року відповідно.

Згідно з графіком платежів, викладеним у договорі про наміри, початкова підписка на сплачений капітал засновниками має бути здійснена протягом семи річних платежів. Станом на кінець 2021 року НБР сукупно отримав від своїх засновників 9,96 мільярда доларів США сплаченого капіталу, включаючи часткові надходження сьомого та останнього внеску, здійсненого достроково. Згідно з відповідними графіками платежів, Бангладеш та ОАЕ почнуть робити свої внески до статутного капіталу у 2022 році.

Багатосторонні фінансові організації істотно впливають на формування сучасної світової фінансової структури, забезпечуючи не тільки фінансові ресурси для розвитку та забезпечення фінансової стійкості, але й надаючи консультаційні та аналітичні послуги своїм членам. Серед провідних таких інституцій сьогодення є Азіатський, Африканський та Міжамериканський банки розвитку, а також Європейський Банк реконструкції та розвитку.

Основні напрямки фінансування цих інститутів включають сільське господарство, комунікації, освіту, фінанси, промисловість, мультисектор, енергетику, соціальний сектор, транспорт, водопостачання/санітарію, міський розвиток, що відображає ключові потреби більшості країн. Ці напрямки збігаються з національними пріоритетами країн БРІКС, які включають розвиток людського капіталу, підтримку сільського господарства, розширення інфраструктури, покращення державного управління, захист довкілля, енергетичну ефективність та інновації.

Таким чином, можна визнати, що фінансування ключових для розвитку секторів у країнах БРІКС відбувається в рамках існуючої міжнародної фінансової системи (табл. 2.18).

Азіатський банк розвитку (АзБР) виділяє значну частину кредитів на фінанси (28%), що відображає фокус на підтримку фінансового сектору в Азії. Також помітні інвестиції у транспорт (21%) та міський розвиток (18%), що свідчить про прагнення покращити інфраструктуру і урбанізацію в регіоні.

Африканський банк розвитку (АфБР) відзначається значними інвестиціями у транспорт (27%) і енергетику (20%), підкреслюючи потребу в розвитку інфраструктури та енергетичного сектору на континенті.

Європейський Банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) має акцент на енергетику (22%) та соціальний сектор (10%), відображаючи зусилля з підтримки сталого розвитку та соціального благополуччя.

Таблиця 2.18

Основні напрямки кредитування ключових багатосторонніх світових банків розвитку за секторами, %, 2022 р.

	АзБР	АФБР	ЄБРР	МАБР
Сільське господарство	11	13	5	2
Комунікації	0,4	1	2	0,2
Освіта	4	1	-	3,2
Фінанси	28	18	-	10,4
Промисловість	1	2	9	0,1
Мультисектор	0,1	6		-
Енергетика	7	20	22	8,9
Соціальний сектор	-	4	10	14,7
Транспорт	21	27	14	12
Водопостачання/санітарія	5	8	-	6,9
Міський розвиток	18	0,1	-	4
Всього млн	20473	6156	34101	112697

Таблиця складена автором за матеріалами: [58, 59, 60, 61, 62]

Міжамериканський банк розвитку (МАБР) фокусується на фінансах (10,4%) та соціальному секторі (14,7%), що може відобразити стратегію стимулювання економічного зростання та підвищення якості життя населення.

Інвестиції в сільське господарство залишаються важливими для АзБР та АфБР, відображаючи роль аграрного сектору в економіках Азії та Африки. Комунікації отримують менше фінансування в усіх ББР, можливо, через перевагу інших, більш нагальних секторів розвитку. Сектор освіти отримує підтримку від АзБР та МАБР, що підкреслює їхню орієнтацію на підвищення людського капіталу. Водопостачання і санітарія також є важливими сферами для АзБР та МАБР, що вказує на спрямування ресурсів на покращення якості життя.

Розподіл кредитування ББР свідчить про їхню стратегію відповідати специфічним потребам регіонів, в яких вони діють. Країни БРІКС, які є

членами цих банків або користуються їхніми послугами, мають можливість залучати інвестиції у ключові сектори, що відповідають їх національним пріоритетам. Сектори, такі як енергетика, транспорт та міський розвиток, отримують значне фінансування, що свідчить про загальне прагнення до сталого розвитку та модернізації інфраструктури.

Загальний обсяг фінансування, який надається ББР, свідчить про їх значний внесок у світове економічне зростання та розвиток.

Висновки до другого розділу

1. Початкова концепція БРІКС, запропонована Джимом О'Ніллом, базувалася на визнанні потенціалу цих країн у світовій економіці. Ця ідея швидко переросла з аналітичної моделі в реальне об'єднання країн, яке почало формувати свої політичні та економічні стратегії. Вони володіють значними природними, людськими та технологічними ресурсами, які сприяють їхньому зростанню та інтеграції у глобальну економіку. Аналіз економічних показників країн БРІКС вказує на їх зростаючу роль у світовій економіці. Прогнози щодо економічного розвитку країн БРІКС вказують на їх потенціал у майбутньому. Стабільне зростання ВВП, інвестиції в освіту та охорону здоров'я, а також інноваційна діяльність мають сприяти подальшому зміцненню їхньої ролі у світовій економіці.

2. Група БРІКС показує високу взаємодоповнюваність економік. Китай і Індія виступають як основні постачальники промислових товарів, тоді як Бразилія, Росія та Південно-Африканська Республіка спеціалізуються на сировині та паливі. Встановлення Банку розвитку БРІКС та співпраця в рамках Шанхайської організації співробітництва додатково зміцнюють цю взаємодію. Китай є найбільшим експортером товарів та одним із найбільших імпортерів, в той час як Бразилія, Індія та Росія також є важливими світовими торговельними партнерами. Індія та Китай мають значну частку робочої сили в сільському господарстві, в той час як у Росії, Бразилії та Південній Африці

більша частка робочої сили зосереджена у сфері послуг. Китай виступає як ключовий торговий партнер для інших країн БРІКС, особливо у випадку з Бразилією та Південною Африкою.

3. Прийняття нових членів, таких як Саудівська Аравія, Іран, Ефіопія, Єгипет, Аргентина та ОАЕ, значно розширює вплив БРІКС, збільшуючи його частку у світовому ВВП та населенні. Це розширення може перетворити БРІКС на ще більш вагомий геоекономічний гравець. Члени БРІКС, особливо Китай та Індія, мають важливу роль у світовій економіці, враховуючи їх значну частку в світовому населенні та ВВП. Розширення групи може ще більше підсилити цей вплив. Вступ країн з великими нафтовими резервами, таких як Саудівська Аравія, зміцнює позиції БРІКС на світовому енергетичному ринку. Збільшення частки БРІКС у світовому експорті, яка досягне 25,1%, відображає зростаюче значення цього блоку в глобальній торгівлі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН БРІКС

3.1. Стратегічні напрями економічного співробітництва країн БРІКС в сучасних умовах

Останніми роками країни БРІКС змінили свій образ на світовій арені: замість ролі джерела дешевих ресурсів і робочої сили, вони тепер розглядаються як масштабні ринки збуту. Значна частина світового населення, а саме 3,2 мільярди людей, або приблизно 41%, проживає в країнах БРІКС. Ці країни охоплюють понад чверть суші планети з площею 38,3 мільйонів квадратних кілометрів. Їхній сумарний ВВП становить 25914 мільярдів доларів США, а обсяг зовнішньої торгівлі – 10552 мільярди доларів США.

За останні десять років частка ВВП країн БРІКС у світовому ВВП зросла з 20,56% у 2012 році до 25,87% у 2022 році, що свідчить про їх зростаючу роль у глобальній економіці (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Рівні ВВП окремих суб'єктів міжнародних економічних відносин

	Бразилія	Російська Федерація	Індія	Китай	ПАР	БРІКС	США	Японія	ЄС	Світ
2018	1916,934	1657,329	2702,93	13894,91	404,1589	20576,26	20533,06	5040,881	15979,88	86502,22
2019	1873,288	1693,115	2835,606	14279,97	388,5312	21070,51	21380,98	5117,994	15692,62	87728,1
2020	1476,107	1493,076	2671,595	14687,74	337,6196	20666,14	21060,47	5048,79	15370,46	85215,15
2021	1649,623	1836,892	3150,307	17820,46	419,0156	24876,3	23315,08	5005,537	17187,87	96882,4
2022	1920,096	2240,422	3385,09	17963,17	405,8697	25914,65	25462,7	4231,141	16641,39	100562

Таблиця складена автором за матеріалами: [30]

Для встановлення факту попарної залежності рівнів ВВП країн БРІКС, а також США, Європейського Союзу та світового рівня ВВП, ми скористаємося коефіцієнтом кореляції.

Вибірковий коефіцієнт кореляції набуває значення від -1 до +1. Якщо він дорівнює 0, то лінійний зв'язок між рівнями ВВП відсутня, чим ближче його значення до одиниці – тим тісніше зв'язок, і якщо він дорівнює 1 – зв'язок стає функціональним. Отже, використовуючи Табл. 3.1 були розраховані коефіцієнти кореляції, представлені в Табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Коефіцієнти кореляції рівнів ВВП країн БРІКС, США, Європейського Союзу та світового рівня ВВП

	Бразилія	Російська Федерація	Індія	Китай	Південна Африка	БРІКС	США	Японія	ЄС
Бразилія									
Російська Федерація	0,536106								
Індія	0,307514	0,95028							
Китай	-0,01879	0,796379	0,93392						
Південна Африка	0,647592	0,622112	0,611422	0,500575					
БРІКС	0,166356	0,892427	0,98213	0,982127	0,593344				
США	0,226353	0,941492	0,982912	0,928244	0,467239	0,96667 1			
Японія	-0,38979	-0,90937	-0,81252	-0,67858	-0,28968	- 0,75895	- 0,87753		
ЄС	0,182815	0,684177	0,807867	0,861905	0,823269	0,86675 1	0,71762 6	-0,42054	
Світ	0,263862	0,927205	0,992208	0,958741	0,645325	0,99500 6	0,96879 2	-0,78124	0,86560 9

Розраховано автором

Таким чином, використовуючи Табл 3.1, було розраховано коефіцієнти кореляції, представлені в Табл 3.2. Як бачимо, для всіх суб'єктів емпіричне значення критерію є більшим, ніж його критичне значення. Таким чином, можна зробити висновок про значущість зв'язку між рівнями ВВП країн БРІКС, США, Європейського Союзу, Японії, а також світового рівня ВВП. Країни БРІКС, з одного боку, повторюють тенденції світового економічного розвитку, а з іншого - є одним із його визначальних чинників.

Але більш важливим висновком є те, що країни БРІКС, будучи географічно та культурно відокремленими одна від одної, характеризуються дуже високими показниками схожості тенденцій розвитку національних економік. Це є фундаментальною передумовою для зближення та уніфікації економічної політики країн БРІКС у майбутньому.

Виходячи з фактів, викладених вище, БРІКС стає дедалі вагомішою силою в міжнародних економічних відносинах.

Доцільним буде зробити порівняльний розрахунок перспектив розвитку БРІКС як групи країн, Китаю як найвагомішої складової БРІКС, а також США та ЄС (проводити порівняльний розрахунок економічного зростання Японії є недоцільним через занадто великий розрив за абсолютними економічними показниками країни порівняно з показниками інших досліджуваних суб'єктів).

Для цього скористаємося рівняннями лінійної регресії. Побудуємо моделі простої регресії, що характеризують залежність рівнів ВВП БРІКС, Китаю, США та Європейського Союзу від часової змінної.

Для наочності розрахунків складемо допоміжні таблиці.

Таблиця 3.3

Допоміжна таблиця розрахунків для ВВП Китаю

Год	ВВП млрд	X _i	X _i ²	Y _i	X _i Y _i	Y _i ²
2018	13894.90749	1	1	13894.90749	236213.42733	193068500.0
2019	14279.96849	2	4	14279.96849	257039.43282	203917500.0
2020	14687.74356	3	9	14687.74356	279067.12764	215729800.0
2021	17820.45934	4	16	17820.45934	356409.18680	317568800.0
2022	17963.17052	5	25	17963.17052	377226.58092	322675500.0

Розраховано автором

Рівняння лінійної регресії для ВВП Китаю, починаючи з 2018 року (де 2018 рік відповідає X=1), має вигляд:

$$Y=1167.70X+12226.14$$

Де Y - передбачуваний рівень ВВП Китаю,
 X - кількість років починаючи з 2018 року,
 1167.70 - коефіцієнт нахилу, який показує зміну ВВП при зміні часового інтервалу на одну одиницю,
 12226.14 - вільний член рівняння, який показує передбачуваний рівень ВВП у 2017 році.

Модель із цими параметрами пояснює приблизно 85.7% варіабельності ВВП (R -квадрат = 0.857), що свідчить про досить добру відповідність моделі даним.

Таблиця 3.4

Допоміжна таблиця розрахунків для ВВП ЄС

Год	ВВП	X_i	X_i^2	Y_i	$X_i Y_i$	Y_i^2
2018	15979.88169	1	1	15979.88169	15979.88169	255356600.0
2019	15692.62490	2	4	15692.62490	31385.24980	246258500.0
2020	15370.46130	3	9	15370.46130	46111.38390	236251100.0
2021	17187.86952	4	16	17187.86952	68751.47808	295422900.0
2022	16641.39192	5	25	16641.39192	83206.95960	276935900.0

Розраховано автором

Рівняння лінійної регресії для ВВП Європейського Союзу (ЄС), починаючи з 2018 року (де 2018 рік відповідає $X=1$), має вигляд:

$$Y=281.83X+15328.97$$

де Y - передбачуваний рівень ВВП ЄС,
 X - кількість років починаючи з 2018 року,
 281.83 - коефіцієнт нахилу, який показує зміну ВВП при зміні часового інтервалу на одну одиницю,

15328.97 - вільний член рівняння, який показує передбачуваний рівень ВВП у 2017 році.

Однак, на відміну від моделі для Китаю, R-квадрат для цієї моделі становить 0.367, що вказує на те, що модель пояснює лише 36.7% варіабельності ВВП ЄС. Це може означати, що інші фактори, не враховані в моделі, також мають істотний вплив на ВВП ЄС.

Таблиця 3.5

Допоміжна таблиця розрахунків для ВВП БРІКС

Год	ВВП	Xi	Xi^2	Yi	XiYi	Yi^2
2018	20576.25848	1	1	20576.25848	20576.25848	4.233824e+08
2019	21070.50911	2	4	21070.50911	42141.01822	4.439664e+08
2020	20666.14170	3	9	20666.14170	61998.42510	4.270894e+08
2021	24876.29686	4	16	24876.29686	99505.18744	6.188301e+08
2022	25914.64812	5	25	25914.64812	129573.2406	6.715690e+08

Розраховано автором

Рівняння лінійної регресії для ВВП країн БРІКС, починаючи з 2018 року (де 2018 рік відповідає $X=1$), має вигляд:

$$Y=1448.26X+18276.00$$

де Y - передбачуваний рівень ВВП БРІКС,

X - кількість років починаючи з 2018 року,

1448.26 - коефіцієнт нахилу, який показує зміну ВВП при зміні часового інтервалу на одну одиницю,

18276.00 - вільний член рівняння, який показує передбачуваний рівень ВВП у 2017 році.

R-квадрат моделі становить 0.796, що вказує на те, що модель пояснює приблизно 79.6% варіабельності ВВП БРІКС. Це доволі високий показник, що вказує на значущість часового фактора у зміні ВВП групи країн БРІКС.

Допоміжна таблиця розрахунків для ВВП США

Год	ВВП	Xi	Xi^2	Yi	XiYi	Yi^2
2018	20533.05731	1	1	20533.05731	20533.05731	4.216064e+08
2019	21380.97612	2	4	21380.97612	42761.95224	4.571461e+08
2020	21060.47361	3	9	21060.47361	63181.42083	4.435435e+08
2021	23315.08056	4	16	23315.08056	93260.32224	5.435930e+08
2022	25462.70000	5	25	25462.70000	127313.50000	6.483491e+08

Розраховано автором

Рівняння лінійної регресії для ВВП США, починаючи з 2018 року (де 2018 рік відповідає $X=1$), має вигляд:

$$Y=1179.34X+18812.44$$

де Y - передбачуваний рівень ВВП США,

X - кількість років починаючи з 2018 року,

1179.34 - коефіцієнт нахилу, який показує зміну ВВП при зміні часового інтервалу на одну одиницю,

18812.44 - вільний член рівняння, який показує передбачуваний рівень ВВП у 2017 році.

R -квадрат моделі становить 0.842, що вказує на те, що модель пояснює приблизно 84.2% варіабельності ВВП США. Це доволі високий показник, що вказує на значущість часового фактора у зміні ВВП країни.

Використовуючи формулу розрахунку, коефіцієнти детермінації (R^2) для кожної групи країн дорівнюють:

Китай: $R^2=0.857$

БРІКС: $R^2=0.796$

Європейський Союз (ЄС): $R^2=0.367$

США: $R^2 = 0.842$

Ці значення вказують на частку варіативності залежної змінної (ВВП), поясненої моделями регресії для кожної групи країн.

Виконаний за допомогою рівнянь лінійної регресії розрахунок перспектив зростання рівня ВВП БРІКС, Китаю, США та ЄС до 2050 р. для більшої наочності зображено на рис 3.1.

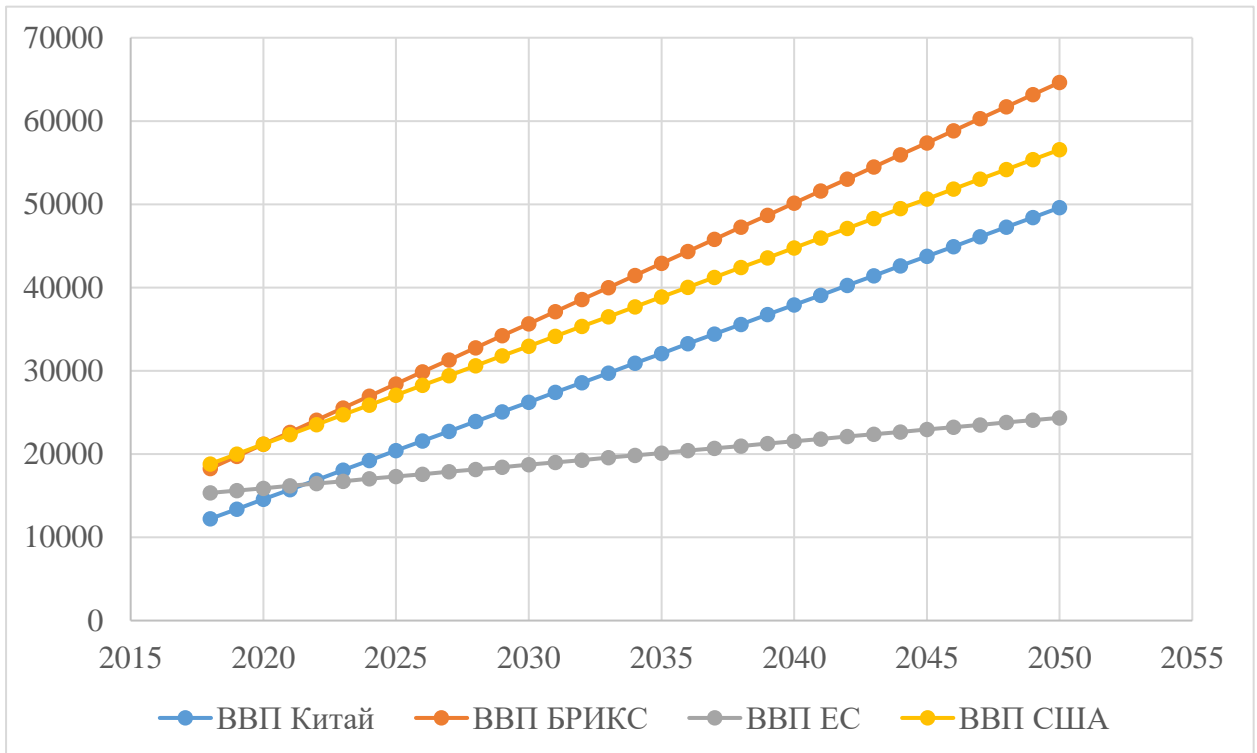

Рис. 3.1 Прогноз зростання ВВП Китаю, БРІКС, ЄС і США

[Розраховано автором]

Таким чином, згідно з виконаними розрахунками і прогнозами, за обсягами ВВП БРІКС зможе обійти США за підсумками 2023 р., а також Китай в 2023 р. зможе обійти і Європейський Союз.

Ми досліджуємо зв'язок між зростанням ВВП на душу населення, часткою валового нагромадження основного капіталу (ВНОК) ВВП та часткою зовнішнього сальдо у ВВП. У моделі 1 ми оцінюємо причинно-наслідковий зв'язок між змінними ВВП на душу населення, зовнішнім сальдо та ВНОК для кожної з країн БРІКС. Далі ми також аналізуємо цей зв'язок, розглядаючи окремо експорт та імпорт у моделі 2. Тому ми використовуємо

векторну модель корекції помилок (VECM) для оцінки довгострокових взаємозв'язків між змінними, як визначено вище в рівняннях (1) і (2).

Таблиця 3.7

Коінтеграційні рівняння - довгострокова модель (Модель 1)

Країна	Нормалізована змінна	GDP (t-1)	GFCF (t-1)	EB (t-1)
Бразилія	PCI (t-1)	–	0,68 ***	-2,03 ***
	GFCF (t-1)	1,41 ***	–	2,94 ***
	EB (t-1)	-0,48	0,33	–
Китай	PCI (t-1)	–	1,24 ***	0,045
	EB (t-1)	-20,41 ***	25,18 ***	–
Індія	PCI (t-1)	–	0,88 ***	0,19

Таблиця складена автором за матеріалами: [24, 25, 30, 31, 32]

В таблиці представлені коінтеграційні рівняння для трьох країн: Бразилії, Китаю та Індії. Нормалізовані змінні відображають залежності між різними показниками для кожної країни. Символ «_» означає, що ця змінна не використовується в конкретному рівнянні. Значення зі знаком «***» вказують на статистичну значущість змінної [24, 25]

Таблиця 3.8

Коінтеграційні рівняння - довгострокова модель (Модель 2)

Країна	Нормалізована змінна	GDP (t-1)	GFCF (t-1)	X (t-1)	M (t-1)
Бразилія	PCI (t-1)	–	1,88 ***	3,95 ***	-6,07 ***
	GFCF (t-1)	0,54 ***	–	-2,06 ***	3,25 ***
	X (t-1)	0,23 *	-0,45 ***	–	1,53 ***
Китай	PCI (t-1)	–	2,03 ***	1,16 ***	-1,91 ***
	M (t-1)	-0,55 **	1,03 ***	0,63 ***	–
Індія	PCI (t-1)	–	0,56 **	0,72 ***	-0,56 ***
	X (t-1)	1,23 ***	-0,67 ***	–	0,73 ***

Таблиця складена автором за матеріалами: [24, 25, 30, 31, 32]

Аналіз часових рядів показав, що Китай є прикладом традиційної динаміки зростання, де інвестиції ведуть до росту, а внутрішні заощадження та зовнішній баланс не є обмеженнями. Це було очікувано, оскільки Китай має дуже високі норми заощаджень і має профіцит поточного рахунку. З часу Глобальної фінансової кризи його залежність від експорту та, відповідно, профіцит знизилась. Але частка ВНОК у ВВП зросла. Здається, що його зростання обумовлене інвестиціями.

У Росії існує обмеження внутрішнього попиту, тому інвестиції ведуть до збільшення експорту. Південна Африка демонструє двосторонній зв'язок між ВНОК і зростанням доходу на душу населення, типовий взаємозв'язок мультиплікатора-прискорювача. В Індії через домінуючі зовнішні обмеження збільшення імпорту призводить до економічного зростання, що підтверджує результати Майтри [63], Агарвала і Гоша [64].

Бразилія в основному показала погані результати, незалежно від різних політичних режимів, і це відображається в відсутності причинно-наслідкового зв'язку, що веде до економічного зростання, що підтверджує результат Шрінівасана [65] і зіставлення результатів Бакарі та ін [66].

Але в довгостроковій перспективі ми виявляємо, що ВНОК має позитивний вплив на ВВП на душу населення в Бразилії, Індії та Китаї. Крім того, експорт має позитивний вплив на ВВП на душу населення в цих трьох країнах, тоді як імпорт має негативний, типовий ефект мультиплікатора торгівлі. Це передбачає погіршення перспектив зростання в майбутньому, оскільки частка експорту та ВНОК у ВВП на душу населення знизилась.

ВВП, у свою чергу, має позитивний і суттєвий вплив на експорт в Бразилії. Зовнішній баланс негативно впливає на ВВП і позитивно впливає на ВНОК у Бразилії, тоді як його вплив на ВВП і ВНОК у Китаї та Індії незначний. Причинно-наслідкові стрілки йдуть від імпорту до експорту у Бразилії та Індії, тоді як у Китаї вони йдуть у протилежному напрямку: експорт породжує імпорт. ВНОК має негативний вплив на експорт у Бразилії та Індії через існування обмежень пропозиції. Внутрішній обсяг виробництва не реагує швидко на попит ВНОК; він

направлений на задоволення інвестиційного попиту, а ВНОК витісняє експорт. Оскільки коефіцієнт при коригуванні помилок є від'ємним і значущим для Бразилії, Індії та Китаю (моделі 1 і 2), це вказує на конвергенцію в бік довгострокової динаміки порівняно з короткостроковою. Таким чином, у цих країнах існує довгостроковий взаємозв'язок між ВВП на душу населення та іншими змінними. Однак довгострокових відносин між Росією і Південною Африкою немає.

Рівняння коінтеграції для країн, де є довгострокові зв'язки між ВВП та іншими макрозмінними, наведені в Таблиці 3.7 та 3.8, а зведення результатів представлено в Таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Короткий виклад довгострокових зв'язків між ВВП та іншими
макрозмінними між країнами БРІКС

Країна	Модель 1	Модель 2
Бразилія	GFCF<--> PCI (+,+)	GFCF <--> PCI (+,+)
	EB --> PCI (-)	X <--> PCI (+,+)
	EB --> GFCF (+)	M --> PCI (-)
		X <--> GFCF (-,-)
		M --> GFCF (+)
		M --> X (+)
Китай	GFCF --> PCI (+)	GFCF --> PCI (+)
	PCI --> EB (-)	X --> PCI (+)
	GFCF --> EB (+)	M <--> PCI (-,-)
		GFCF --> M (+)
		X --> M (+)
Індія	GFCF --> PCI (+)	GFCF --> PCI (+)
		X <--> PCI (+)
		M --> PCI (-)
		GFCF --> X (-)
		M --> X (+)

Таблиця складена автором

Знаки (+) і (-) вказують на напрямок і характер взаємодії між змінними.

Символи «<-->» позначають двонаправлений зв'язок між змінними, коли кожна з них впливає на іншу.

У довгостроковій перспективі Бразилія, Китай та Індія демонструють класичний взаємозв'язок між ВНОК та економічним зростанням. Крім того, у Бразилії ми виявляємо, що зовнішній баланс негативно впливає на ВВП, але позитивно впливає на ВНОК, оскільки уряд прагне відновити економічне зростання, коли зовнішній баланс сприятливий. В той час як експорт має позитивний вплив на ВВП на душу населення, оскільки зовнішні обмеження ослаблені, імпорту має негативний вплив на ВВП на душу населення в Бразилії; це підтверджує висновки Бакарі та ін. [66].

В Китаї інвестиції мають позитивний вплив як на економічний ріст, так і на зовнішній баланс, відображаючи його експортно-орієнтовану стратегію розвитку. В Індії інвестиції позитивно впливають на ВВП. Негативний вплив імпорту на ВВП на душу населення у довгостроковій перспективі в Індії суперечить висновкам Майтра та Сантри [67].

Імпорт позитивно впливає на експорт, що свідчить про вміст імпорту в експорті та залежність індійського експорту від імпортованих ресурсів не тільки в короткостроковій, але й у довгостроковій перспективі.

Підводячи підсумок, приходимо до висновку, що ВНОК має позитивний вплив на ВВП на душу населення у Бразилії, Індії та Китаї у довгостроковій перспективі. У всіх трьох країнах експорт має позитивний вплив на ВВП на душу населення, а імпорту має негативний вплив, що є типовим ефектом мультиплікатора імпорту.

3.2. Потенціал розвитку економічного співробітництва країн БРІКС у світовій економіці

Об'єднання такі як БРІКС, мають свої цілі, перспективи кооперації та підвищення рівня міжнародних економічних відносин. Альянси створюються переважно з метою вирішення внутрішніх викликів, надаючи пріоритет економічному розвитку своїх членів. Вони розвивають інструменти для синхронізації економічної діяльності, у тому числі торговельного та митного

регулювання. Прикладами таких альянсів є ЄАЕС, НАФТА, МЕРКОСУР, АСЄАН та Східноафриканське співтовариство.

Європейський Союз розвивається за відмінним сценарієм, активно розвиваючи інтеграцію як у політичному, так і в економічному напрямках. В умовах сучасних міжнародних економічних відносин існують глобальні питання, які окремі країни не можуть подолати самотійно, тому існує потреба у світовому порядку на рівні взаємодії регіональних угруповань.

Успішність альянсів та інтеграційних груп залежить від того, наскільки ефективно корпоративні гравці інтегровані у систему прийняття рішень. Всі члени БРІКС прагнуть модернізувати свої економіки, вирішуючи при цьому соціальні проблеми.

БРІКС відчуває недосконалість «традиційних» центрів світової економіки і прагне створити простір, що буде відносно вільним від змін глобальних економічних процесів. Група може зіткнутися з необхідністю введення жорстких заходів для адаптації до реальних перспектив зростання і задоволення потреб своїх громадян.

Важливо також конкретизувати формат функціонування угруповання. З урахуванням ролі кожної країни в своєму регіоні світу, ідея створення мережі регіональних інтеграційних угруповань на чотирьох континентах може бути ефективною для збільшення впливу БРІКС у міжнародних економічних відносинах.

Для більш структурованого опису та легкого візуального подання інформації пропонуємо провести SWOT – аналіз взаємозв'язку країн угруповання БРІКС (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

SWOT – аналіз взаємозв'язку країн БРІКС

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Значне населення країн БРІКС створює великий внутрішній ринок для споживчих товарів і послуг, забезпечуючи великі можливості для економічного зростання та розвитку. Величезний розмір економік БРІКС дозволяє їм впливати на міжнародні економічні процеси та політику, включаючи формування торговельних угод та вплив на світові ціни на ресурси.</p> <p>2. Росія, Китай та Бразилія мають великі запаси природних ресурсів, включаючи нафту, газ, вугілля, метали та лісові ресурси, що забезпечує сильну базу для промислового розвитку та експорту. Великі запаси природних ресурсів знижують залежність цих країн від імпорту сировини та дозволяють їм бути ключовими гравцями на світових ринках сировини.</p> <p>3. Високі темпи економічного зростання Китаю та Індії демонструють одні з найвищих у світі, сприяючи збільшенню їхньої глобальної економічної ваги. Швидке економічне зростання супроводжується значними інвестиціями в інфраструктуру та промисловість, стимулюючи подальший розвиток цих країн.</p>	<p>1. У деяких країнах БРІКС, таких як Росія та Бразилія, існують внутрішні конфлікти, корупція та неефективне управління, що створює ризики для інвестицій та економічного зростання. Непередбачувана чи навіть агресивна зовнішня політика деяких країн БРІКС може ускладнювати міжнародні відносини та співробітництво, підвищуючи ризик для міжнародних інвесторів.</p> <p>2. Країни БРІКС мають різні економічні моделі та політичні режими, що ускладнює координацію спільної політики та стандартів. Різниця в економічних системах ускладнює координацію спільної політики, особливо у сферах торгівлі, інвестицій та фінансів.</p> <p>3. Торговельні санкції, особливо проти Росії, створюють значні перешкоди для економічної інтеграції та співробітництва між країнами БРІКС та іншими державами. Такі обмеження є обов'язковими для Росії, хоча і мають негативний вплив на глобальні ланцюжки поставок та міжнародну торгівлю, обмежуючи експортні можливості та економічне зростання країн БРІКС.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Країни БРІКС мають велике населення та ростучий середній клас, створюючи значний потенціал для розвитку внутрішніх ринків, особливо у секторах споживчих товарів, технологій та послуг. Розвиток міжнародних ринків, зокрема у сферах технологій, енергетики та сільського господарства, може відкрити нові можливості для торгівлі та інвестицій, посилюючи глобальну конкурентоспроможність країн БРІКС.</p> <p>2. Розширення міжнародних альянсів та партнерств може сприяти економічній стабільності та спільному вирішенню глобальних проблем, зміцнюючи позиції країн БРІКС на міжнародній арені. Співпраця у рамках регіональних блоків та інтеграційних об'єднань може збільшити</p>	<p>1. Глобальні економічні кризи можуть серйозно вплинути на експортну діяльність та інвестиційний клімат у країнах БРІКС, особливо враховуючи їх значну залежність від світових ринків. Нестабільність на світових фінансових ринках може призвести до волатильності валют та капітальних потоків, підриваючи економічну стабільність країн БРІКС.</p> <p>2. Проблеми з забрудненням навколишнього середовища та глобальні кліматичні зміни можуть вплинути на сільське господарство, водні ресурси та здоров'я населення, ставлячи під загрозу сталий розвиток та економічне зростання. Екологічні проблеми також можуть вплинути на доступність та якість</p>

<p>вплив країн БРІКС у світовій економіці та політиці.</p> <p>3. Активізація інвестицій у дослідження та розвиток може прискорити інноваційний розвиток, особливо в галузях, таких як ІТ, біотехнології, відновлювана енергія та космічна промисловість. Концентрація на розвитку високотехнологічних галузей може допомогти країнам БРІКС стати лідерами у нових та інноваційних технологічних секторах, збільшуючи їхню конкурентоспроможність на світових ринках.</p>	<p>природних ресурсів, важливих для економічного розвитку країн БРІКС.</p> <p>3. Країни БРІКС стикаються з сильною конкуренцією від розвинутих країн у високотехнологічних секторах, де існують переваги у інноваціях, дослідженнях та розвитку. Залежність від імпорту технологій та обладнання може обмежувати здатність країн БРІКС до самостійного технологічного розвитку та інновацій.</p>
--	--

[Розроблено автором]

Розвиток інтеграційних процесів у рамках БРІКС представляє значний інтерес для наукових досліджень. Враховуючи активну фазу формування цієї групи та її новітні характеристики та особливості у відносинах між країнами, можна стверджувати, що БРІКС є взірцем сучасних процесів регіональної інтеграції. Ці процеси є новаторськими для сучасної світової економічної науки та практики, тому пропонується застосувати сценарний підхід для структурування потенційних перспектив розвитку.

Вивчаючи основні напрями розвитку інтеграційних процесів в межах БРІКС, доцільно використовувати сценарний метод, що дозволить аналізувати різні рівні політичної та економічної інтеграції в контексті глобальних викликів. Згідно з припущеннями розвитку, можна виділити кілька потенційних сценаріїв для майбутнього групи країн БРІКС.

Перший сценарій передбачає, що БРІКС збереже статус «клубу країн, що розвиваються», сконцентрувавшись на обговоренні глобальних питань. У цьому контексті, з урахуванням геополітичної обстановки, БРІКС міг би розширити свій вплив у світовому порядку шляхом доєднання нових країн членів.

Другий сценарій включає посилення економічного зростання і торгівлі між країнами БРІКС через активну економічну інтеграцію, що може призвести

до створення повноцінного економічного союзу. Це забезпечило б пошук рішень для глобальних викликів і підвищення впливу БРІКС на світовій арені.

Кожен можливий розвиток ситуації характеризується своїм комплексом втілених інтеграційних заходів. Серед них можна виділити запровадження безвізового режиму, створення міждержавних органів із перевагою над національними законами, спільне вирішення безпекових питань та залучення сусідніх регіонів. Також варто відмітити економічні ініціативи, такі як усунення торгових перешкод, підвищення інтеграції ринків товарів, праці, капіталу, і формування зон вільної торгівлі.

Якщо узагальнити різні концепції розвитку країн БРІКС, які показані на рисунку 3.2, можна прогнозувати два ключових шляхи їхнього розвитку як інтеграційного клубу або альянсу.

У контексті сучасних криз та потреби у зміцненні міжнародних економічних стосунків і лідерства, спостерігається вихід за рамки звичних практик. Існує думка, що БРІКС може залишитися спільнотою країн, які розвиваються. Раніше провідні об'єднання, що виступали як лідери, тепер перетворились на один із багатьох голосів у міжнародних відносинах. Згідно з цим сценарієм, кожен член БРІКС може зосередитися на захисті своїх національних економічних інтересів та активно брати участь в широкому спектрі регіональних та міжнародних форумів, альянсів та клубів.

Вважаємо, що економічні стратегії та фокус на національних інтересах країн БРІКС можуть призводити до загального погіршення економічного клімату у світі. Подібні регіональні формування, такі як БРІКС, можуть виявитися у вразливому стані через економічне послаблення, яке, однак, може стати каталізатором для фундаментальних змін. Економічна стабільність і сила залишаються ключовими цілями, а потенційне створення єдиної валюти можуть стати відповіддю на ці виклики. Це включає в себе і зосередження на розвитку в області науково-технологічного прогресу, а також на поглибленні співпраці з іншими інтеграційними об'єднаннями для розширення впливу і підвищення глобальної конкурентоспроможності.

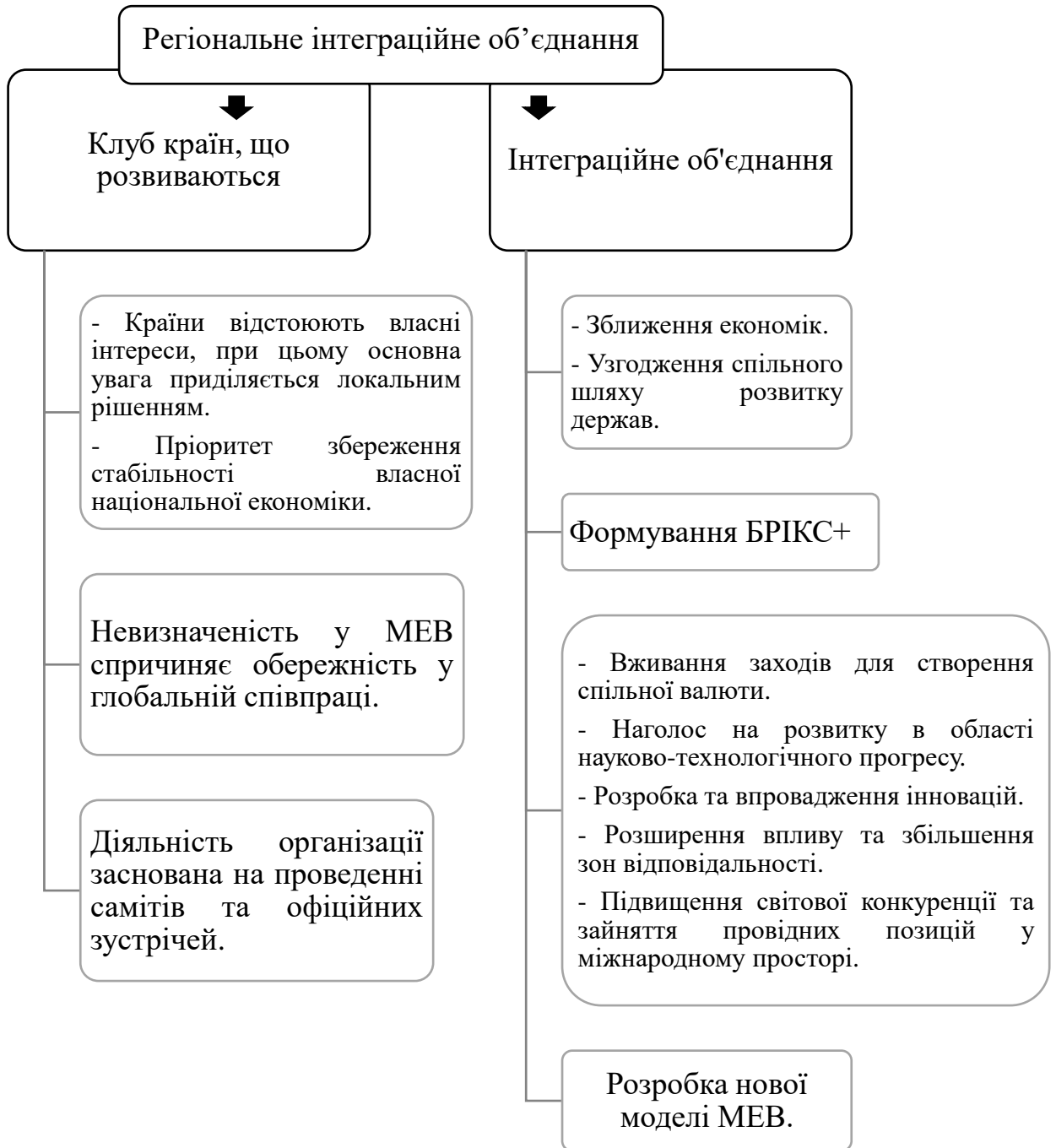

Рис.3.2. Схема сценаріїв розвитку регіонального інтеграційного об'єднання
[Розроблено автором]

Створення нової моделі міжнародних економічних відносин засвідчує БРІКС як цивілізаційний еталон з комплексним досвідом у різноманітних

сферах. Така стратегія може зберегти локальні економіки орієнтованими на ресурси і залежними від інновацій та інституційних моделей ззовні.

Санкції, застосовані до окремих членів інтеграційного об'єднання, можуть істотно знизити можливості цілого блоку в глобальному та геополітичному контекстах, суперечачи очікуванням щодо їх впливу на світовій арені.

Небажання національних урядів делегувати частину своєї влади наднаціональним інституціям, а також уніфікація зовнішньоекономічних зобов'язань може перешкодити створенню сталого наддержавного органу в рамках БРІКС. Така ситуація призведе до того, що БРІКС функціонуватиме лише як арена для періодичних зустрічей на високому рівні, не призводячи до глибшої інтеграції. Країни будуть шукати рішення для світових економічних проблем або автономно, або через існуючі міжнародні форуми.

В цьому контексті Банк розвитку БРІКС може стати основним засобом економічного зв'язку, але переважно для фінансування індивідуальних ініціатив в рамках БРІКС.

У такому розвитку подій, подальше розширення БРІКС стає малоімовірним, що може спонукати держави, які раніше розглядалися як потенційні члени, до створення власних регіональних угруповань, таких як MINT, CIVETS, Тюркський союз, Боліваріанський альянс та інші.

Основною проблемою в цьому сценарії може бути необхідність вирішення внутрішніх та зовнішніх розбіжностей, таких як регіональні конфлікти, агресивне повномасштабне вторгнення Росії в Україну, історичні спори про кордони, особливо між Індією та Китаєм, та відсутність готовності до передачі частини суверенітету на користь інтеграційного блоку.

Наявність схожих викликів у різних країн не завжди означає спільне сприйняття цих проблем. Цей сценарій, який базується на інерції, не вважається більше реалістичним на сьогодні, також, на нашу думку, він не дозволяє повністю реалізувати потенціал БРІКС.

Згідно з альтернативним сценарієм, лідери БРІКС обирають шлях національного економічного зростання через інтеграцію та розширення. В цьому випадку, формалізація БРІКС виступає як доповнення до економічного розвитку, зосереджуючись на побудові сильної та стабільної економіки, здатної вирішувати різноманітні проблеми.

Ця стратегія передбачає створення численних інституцій для підтримки бізнесу та взаємодії, що може перетворити БРІКС на міцний економічний блок з потенційним введенням спільної валюти та зміцненням торговельних зв'язків між країнами-учасницями.

Цей підхід вирізняється зосередженням на спільному розвитку інновацій у п'яти країнах БРІКС, з врахуванням унікальних характеристик їхніх національних технологічних систем. Основна увага приділяється інноваціям, які служать фундаментом розвитку в технологічних перегонах на розвинених ринках.

Зосередження буде на розв'язанні актуальних внутрішніх проблем, таких як ресурсні, екологічні та соціальні виклики. Розроблені технології знайдуть широкий попит на різних ринках, включаючи країни з низьким рівнем доходів, сприяючи стабільному соціально-економічному розвитку на глобальному рівні. Такі технології можуть також проникнути на розвинуті ринки, створюючи альтернативну глобальну технологічну екосистему, незалежну від домінуючої зараз, яка зосереджена в західних країнах та Японії.

Відповідно, БРІКС може формувати свою зовнішньополітичну стратегію у взаємодії з іншими блоками та окремими країнами. Єдине зовнішньоторговельне співробітництво між країнами БРІКС також виглядає обґрунтованим, а створення єдиного центру планування та прогнозування, який би об'єднував компетенції та виробничі можливості цих країн, може стати ключовим у розробці довгострокових стратегій.

Отже, ключовим фактором розвитку БРІКС стане його здатність конкурувати на глобальному рівні. При цьому БРІКС може стати провідним гравцем у вирішенні питань, що стосуються країн у стадії розвитку. У рамках

цього сценарію взаємодія між країнами-членами БРІКС у сферах економіки, цифрових технологій, культури та освіти буде постійно зростати. Країни БРІКС будуть працювати над розробкою спільної стратегії для майбутнього всього світу, при цьому компанії з Бразилії, Росії, Індії, Китаю та ПАР впроваджуватимуть глобальні розвиткові проекти. В результаті цього підходу, економічна сила БРІКС буде постійно зростати.

Таким чином, для БРІКС важливо розробити нову модель міждержавних відносин та ефективну систему балансу та стримувань. Такий підхід включатиме в себе виклики та можливості, виявлені у попередніх сценаріях.

Успіх БРІКС у цьому форматі залежатиме від здатності його членів спільно працювати над майбутнім. З огляду на глобальні виклики та внутрішні перешкоди БРІКС, а також складну динаміку і пошук консенсусу серед країн-членів, передбачаємо, що шлях БРІКС буде поєднанням елементів з різних сценаріїв.

Висновки до третього розділу

1. Країни БРІКС переживають значні зміни в своїй ролі в світовій економіці, стаючи не просто джерелами дешевих ресурсів і робочої сили, а значними ринками збуту. Зростання їх частки у світовому ВВП свідчить про збільшення їхнього впливу в глобальній економіці. Високі показники кореляції між ВВП країн БРІКС та іншими ключовими глобальними економічними гравцями підтверджують їх тісний зв'язок зі світовою економікою. Це свідчить про те, що БРІКС стають одним із визначальних факторів у світовому економічному розвитку. Прогнозується, що БРІКС зможе перевершити США за обсягами ВВП у 2023 році, а Китай - обійти Європейський Союз, що ще більше підкреслює їх зростаюче значення у світовій економіці. Довгострокові взаємозв'язки між інвестиціями, зростанням ВВП на душу населення та зовнішньою торгівлею у країнах БРІКС вказують на важливість цих факторів у підтримці їх економічного росту. У

довгостроковій перспективі інвестиції мають позитивний вплив на ВВП на душу населення в Бразилії, Індії та Китаї, а експорт сприяє економічному зростанню, в той час як імпорт має негативний вплив, особливо у випадку Індії та Бразилії.

2. Угрупування БРІКС, як аналоги інших регіональних альянсів, має потенціал для зміцнення міжнародних економічних відносин. Це може сприяти вирішенню внутрішніх викликів і акцентувати увагу на економічному розвитку та соціальних проблемах. Відмінно від ЄС, який активно розвиває інтеграцію в політичному та економічному напрямках, БРІКС може сприяти розвитку нової моделі світового порядку через взаємодію регіональних угруповань. Аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для країн БРІКС показує їх значний потенціал для внутрішнього ринку, ресурсну базу та економічне зростання, а також висвітлює проблеми в управлінні, торговельні санкції та різноманітність у політиці. Різні сценарії розвитку БРІКС передбачають, що угруповання може залишитися «клубом країн, що розвиваються», перетворитися на повноцінний економічний союз, або обрати шлях національного зростання через інтеграцію та розширення. Важливу роль у майбутньому БРІКС можуть зіграти інновації та розвиток технологій, які можуть сприяти вирішенню внутрішніх та глобальних проблем, а також зміцнити позиції угруповання на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження економічного співробітництва країн BRICS та його ролі у світовій економіці, та обґрунтування стратегічних напрямів економічного співробітництва країн BRICS, ми можемо зробити такі висновки:

1. У ході встановлення концептуальних підходів до сучасного етапу інтеграції було досліджено, що інтеграція являє собою багатогранний процес, що охоплює економічне, політичне, соціальне та культурне зближення країн, спрямоване на формування ефективнішої міжнародної економічної структури. Аналіз теоретичних підходів, представлених вченими, такими як В. Рьопке, Д. Мітрени, Е. Хаасом та іншими, показав, що інтеграція виступає як динамічний і багатовимірний процес. Вона включає в себе як економічну взаємодію, так і політико-економічне зближення країн, що веде до створення єдиної економічної та політичної структури. Різноманітність моделей інтеграції, що склалися в різних регіонах світу, свідчить про пошуки оптимальних шляхів розв'язання спільних проблем і викликів. Успіх інтеграційних процесів залежить від здатності країн балансувати національні інтереси, адаптуватися до глобальних і локальних викликів, а також від готовності до кооперації та інтеграції своїх національних політик із політиками інших країн.

2. Визначено, що створення групи БРІКС, об'єднання Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південної Африки, відіграє ключову роль у сучасній економічній динаміці. Це об'єднання, що виникло як відповідь на глобалізаційні процеси та технологічні зміни, є символом нового економічного порядку, де зростаючі ринки мають вагомий вплив на міжнародні економічні реалії. Формування БРІКС як економічного блоку було започатковане із визнання швидкого зростання та збільшення впливу цих країн на міжнародній арені. Це угруповання швидко розвивало політичні зв'язки, що підкреслює його значення як платформи для багатостороннього співробітництва. Зокрема, зустрічі на високому рівні та саміти БРІКС стали місцем для обговорення

різноманітних глобальних питань та вироблення спільних позицій. БРІКС також сприяє розвитку фінансових та економічних зв'язків між своїми членами, зокрема через такі ініціативи, як створення Нового банку розвитку. Цей банк має на меті мобілізацію ресурсів для проектів інфраструктури та сталого розвитку, підтримуючи розвиток економік, що розвиваються.

3. Узагальнено теоретичні та методологічні основи дослідження глобальних економічних процесів, що дало змогу створити наукову методiku для оцінки сучасних процесів регіональної інтеграції. Розробка методологічного інструментарію для аналізу інтеграційних процесів передбачає використання наукових методів, стратегій, та технологій. Важливим є встановлення системи показників, які допомагають оцінювати наслідки регіональної інтеграції та визначати стратегії для національних економік. Використання статистичних методів, таких як кореляційний аналіз, лінійна регресія, моделі вектора корекції помилок, компаративний аналіз, та SWOT-аналіз, забезпечує глибокий аналіз інтеграційних процесів. Ці методи дозволяють виявити зв'язки між різними змінними, оцінювати тренди та здійснювати прогнозування.

4. Аналіз еволюції формування БРІКС показав, що це угруповання стало відповіддю на глобальні економічні зміни та потребу адаптації до них. Об'єднання цих країн відбулося не на основі економічної схожості, а через стратегічні та геополітичні розрахунки, що відображає їхню глобальну значимість. Водночас, економічна міць та збільшення глобального впливу БРІКС протягом останнього десятиліття, підтверджені стабільним зростанням ВВП та його збільшеною часткою у світовому ВВП. Економічний потенціал групи вражає: сумарний ВВП БРІКС зріс з 15464,9 млрд доларів США у 2012 році до 25914,6 млрд доларів у 2022 році. Це зростання, особливо помітне після економічного відновлення у 2020-2022 роках, вказує на значний вплив цих країн на світову економіку. Індекс людського розвитку (HDI) також показує зміни в рівні соціального розвитку країн БРІКС. За даними на 2021 рік, Російська Федерація має найвищий HDI (0,829), хоча це значення трохи

знизилося порівняно з 2018 роком (0,841). Водночас Китай продемонстрував стабільне зростання HDI, досягнувши 0,768 у 2021 році.

5. Досліджуючи динаміку та структуру економічного співробітництва країн БРІКС, можна зробити висновок, що вони демонструють важливі взаємодоповнюючі економічні характеристики та зростаючу інтеграцію. Китай і Індія слугують як головні експортери промислових товарів, тоді як Бразилія, Росія та Південно-Африканська Республіка зосереджені на сировинних ресурсах та паливі. Така компліментарність сприяє розвитку взаємовигідних економічних зв'язків. Торгівля всередині БРІКС збільшується, особливо серед країн, що займають провідні позиції у світових товарних ринках. Китай виступає як основний експортер та імпортер у групі, маючи важливе значення для зовнішньоторговельних відносин кожної країни угруповання. Індія, хоча має меншу частку у внутрішньому торговому обігу БРІКС, все ж займає важливе місце в економічній структурі групи.

6. Аналізуючи сучасні тенденції розвитку співробітництва країн БРІКС, було визначено, що цей блок демонструє значну еволюцію та динаміку. Розширення БРІКС за рахунок приєднання нових членів, таких як Саудівська Аравія, Іран, Ефіопія, Єгипет, Аргентина та Об'єднані Арабські Емірати, свідчить про зростаючу геополітичну та економічну вагу цього об'єднання. Незважаючи на те, що більшість нових членів БРІКС вважаються країнами, що розвиваються, їх приєднання до групи посилює глобальну частку БРІКС у світовому ВВП, підвищуючи її з 27,6 трильйонів доларів США до 30,8 трильйонів доларів США, що становить 29,3% від загальносвітового ВВП. Це підкреслює значення цієї групи у світовій економіці. Окрім цього, населення країн БРІКС збільшується до приблизно 3,7 мільярдів осіб, що становить близько 46% світового населення, демонструючи значний глобальний вплив цих країн як в економічному, так і в соціальному аспектах. Створення та розвиток Нового банку розвитку (НБР) як фінансової інституції БРІКС є ключовим кроком у поглибленні співпраці та забезпеченні більшої автономії від традиційних багатосторонніх фінансових інституцій. НБР виступає як

важлива платформа для фінансування проектів інфраструктури та сталого розвитку, не тільки в країнах БРІКС, але й у інших країнах, що розвиваються.

7. Враховуючи аналізовані дані та здійснені розрахунки, були змодельовані стратегічні напрями розвитку економічного співробітництва країн БРІКС у сучасних умовах. Країни БРІКС продемонстрували значний ріст і вплив у світовій економіці протягом останнього десятиліття. При цьому зростає і їхня взаємозалежність, як виявлено через високі коефіцієнти кореляції ВВП між ними. Розрахунки рівнянь лінійної регресії передбачають, що обсяги ВВП країн БРІКС продовжуватимуть зростати, перевищивши такі економічні гіганти як США та Європейський Союз у найближчому майбутньому. Аналіз країн БРІКС виявив істотні різниці у їх економічних моделях. Китай демонструє традиційну динаміку зростання, сприяну високими інвестиціями та зовнішнім профіцитом. Росія та Південна Африка показують більш складні моделі, де зовнішній попит і інвестиції грають ключову роль. Індія демонструє зростання, значною мірою залежне від імпорту, а Бразилія - від внутрішнього попиту та інвестицій.

8. Потенціал розвитку економічного співробітництва країн БРІКС у світовій економіці полягає в їхній здатності спільно впливати на глобальні економічні процеси, засновуючи новий порядок у міжнародних відносинах. Ключовими сильними сторонами БРІКС є величезне населення, що створює великі внутрішні ринки, значні запаси природних ресурсів у Росії, Китаї та Бразилії, а також високі темпи економічного зростання Китаю та Індії. Ці фактори в сукупності роблять БРІКС важливим гравцем на світовій арені. Водночас, внутрішні конфлікти, корупція, різні економічні моделі та політичні режими в країнах учасниках, а також торговельні санкції, особливо проти Росії, є серйозними слабкими сторонами, які стримують співробітництво та інтеграцію. Угрупування має значні можливості для розвитку, особливо через розширення міжнародних альянсів та партнерств, інвестиції в дослідження та розвиток, а також через розвиток внутрішніх ринків. Однак, глобальні економічні кризи, екологічні проблеми та конкуренція з розвинутими

країнами у високотехнологічних секторах є серйозними загрозами. Сценарний аналіз показує два основних шляхи розвитку для БРІКС: збереження статусу «клубу країн, що розвиваються» з акцентом на національних інтересах та економічному зростанні або перехід до більш активної економічної інтеграції, що може призвести до створення повноцінного економічного союзу. Майбутнє БРІКС залежить від їхньої здатності спільно вирішувати глобальні виклики, протистояти економічній нестабільності та знаходити баланс між національними і спільними інтересами. Ефективне співробітництво та інтеграція можуть значно посилити роль БРІКС у світовій економіці, роблячи їх одним з ключових гравців у формуванні нового глобального економічного порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голиков А. П. Міжнародні економічні відносини: підручник / А. П. Голиков, О. А. Довгаль. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. — 602 с.
2. Приходько І. В. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції / економічний аналіз. 2015 рік. Том 19. № 1. С. 97
3. Митна енциклопедія: У двох томах. Т.2/: Редкол.: ... І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. — Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. — 536 с.
4. Tinbergen J. International Economic Integration. / J. Tinbergen / - Olive Linen Publisher, 1965.
5. Balassa V. The Theory of Economic Integration. / V. Balassa / - Homewood, 3.: Irwin, 1961.
6. Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін. Міжнародна економіка. Підручник. / За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 416 с.
7. Бріггс Еге. Європа нового та новітнього часу з 1789 р. і до наших днів / Е. Бріггс, П. Клевін. - М.: Весь світ, 2006.. — 505-526 с.
8. Міжнародна економіка : підручник / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. — К. : КНЕУ, 2014. — 762 с.
9. Головченко Г. Я. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУТНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ / Г. Я. Головченко. // Економічний вісник НГУ. — 2009. — №4. — С. 5.
10. Jim O'Neill. Building Better Global Economic BRICs / Jim O'Neill. // Goldman Sachs Economic Research Group. — 2001. — Global Economics Paper No: 66. — С. 16.
11. Learn about BRICS [Електронний ресурс] // ІРЕА. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.ipea.gov.br/forumbrics/en/learn-about-brics.html>.
12. Evolution of BRICS [Електронний ресурс]. — 2023. — Режим доступу до ресурсу: <https://brics2023.gov.za/evolution-of-brics/>.

13. Інформація про Альянс БРІКС [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://alliancebrics.biz/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1878&Itemid=451.
14. IS THE EMERGING WORLD STILL EMERGING? [Електронний ресурс] // ДЖИМ О'НЕЙЛ. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2021/06/jim-oneill-revisits-brics-emerging-markets.htm>.
15. How the BRICS Got Here [Електронний ресурс] // Expert Brief by Alyssa Ayres. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cfr.org/expert-brief/how-brics-got-here>.
16. About NDB [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ndb.int/about-ndb/>.
17. Why 40+ Countries Want to Join BRICS [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://infobrics.org/>.
18. Малярець Л. М. Вимірювання ознак об'єктів в економіці: методологія та практика / Л. М. Малярець. — Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. — 384 с.
19. Розв'язування задач з економіко-математичного моделювання світогосподарських процесів у Microsoft Excel і Statistica : метод. посіб./укл. О. П. Голіков, О. Є. Галайда, О. В. Ханова. -- Харків : ХНУ ім. В.В. Н. Каразіна, 2011. -- 46 с.
20. Голіков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-ге вид. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. – 144 с.
21. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підручник. / Д. М. Стеченко, О. С. 2-ге вид., перероб. і доповн. – К.: Знання, 2009. – 317 с.
22. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія / авторський колектив, – К. : Педагогічна думка, 2015. – 176 с.

23. Проста лінійна регресія [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: [https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%3A_%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D1%96%D0%B2_\(Kiernan\)/07%3A_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%82%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F/7.02%3A_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F](https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%3A_%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D1%96%D0%B2_(Kiernan)/07%3A_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%82%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F/7.02%3A_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F).
24. Модель векторної корекції помилок (MCVE) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.economy-pedia.com/11031342-error-vector-correction-model-mcve>.
25. Прогнозування та аналіз часових рядів. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 051 «Економіка» освітня програма «Економічна кібернетика», «Економічна аналітика» / Укл.: Юрченко М. Є. – Чернігів: ЧНТУ, 2018. – 88 с.
26. BRICS Journal of Economics [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://brics-econ.arphahub.com/article/86488/>.
27. МЕТОД SWOT [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/1421/metod-swot>.

28. O'Neill J. The long-term outlook for the BRICs and N-11 post crisis /Jim O'Neill, Anna Stupnytska ; Goldman Sachs Research Centres. — New York,2009. — 27 p. — (Global Economics Paper ; № 192).
29. Резнікова Н.В., Відякіна М.М. Роль БРІКС у формуванні фрагментативного економічного простору // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – Вип. 6(3). – 2012 с.-274-282, с. 277
30. The World Bank [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org/en/home>.
31. Central Intelligence Agency [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cia.gov/>.
32. UNCTAD statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://unctadstat.unctad.org./EN/>.
33. BRICS Joint Statistical Publication [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://brics.ibge.gov.br/downloads/BRICS_Joint_Statistical_Publication_2022.pdf.
34. The BRICS report – New Delhi: Oxford University Press, 2012. – 205 с. – (India Ministry of Finance).
35. Єріна А. М. Індекси інноваційного та людського розвитку / А. М. Єріна. // Міжнародні проекти та досвід. – 2016. – №4. – С. 10.
36. GLOBAL INNOVATION INDEX [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf.
37. GLOBAL INNOVATION INDEX [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019.pdf.
38. GLOBAL INNOVATION INDEX [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf.

39. GLOBAL INNOVATION INDEX [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf.
40. GLOBAL INNOVATION INDEX [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>.
41. ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8454/indeks-lyudskogo-rozvitku>.
42. Human Development Indices and Indicators [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://hdr.undp.org/content/statistical-update-2018>.
43. Human Development Indices and Indicators [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2019>.
44. Human Development Indices and Indicators [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA3uGqBhDdARIsAFeJ5r2einYV92Qs2Qe7Joa5FpRlfOhVHio5XyfMsyPnukl5gPiZv-gQct0aAiQ7EALw_wcB.
45. Human Development Indices and Indicators [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2021-22?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA3uGqBhDdARIsAFeJ5r2dEfsAmC1GbNXQ8KYpVDmYKbMLeIPuQr2Y5gEldYCMtlq4JA2GJUaAiy9EALw_wcB.
46. Економіка КНР: перспективи та виклики [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/ekonomika-kr-perspektyvy-ta-vyklyky>.

47. The Goldman Sachs Group [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.goldmansachs.com/>.
48. До БРІКС приєднуються ще шість країн [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/uk/do-briks-priednautsa-se-sist-krain/a-66620769>.
49. International Monetary Fund [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.imf.org/en/Home>.
50. World Population Review [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://worldpopulationreview.com/>.
51. У ПАР заявили, що до групи БРІКС хочуть приєднатися понад 40 країн [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://lb.ua/world/2023/07/20/566154_par_zayavili_shcho_grupi_briks_hochut.html.
52. Energy Institute [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.energyinst.org/>.
53. China's Xi calls for oil trade in yuan at Gulf summit in Riyadh [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/saudi-arabia-gathers-chinas-xi-with-arab-leaders-new-era-ties-2022-12-09/>.
54. More than 40 nations interested in joining BRICS, South Africa says [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/more-than-40-nations-interested-joining-brics-south-africa-2023-07-20/>.
55. Пасмор М.С. Передбачаємі сценарії розвитку груп країн, що розвиваються / М.С. Пасмор // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Серія: «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм». – 2015. – № 5. – С. 50–53.
56. SCALING UP DEVELOPMENT FINANCE FOR A SUSTAINABLE FUTURE. // NDB General Strategy for 2022–2026. – 2022. – С. 36.

57. RESPONSIVE BANKING. // National Development Bank PLC Annual Report. – 2022. – С. 380.
58. EXPANDING OUR REACH AND IMPACT. // Annual Report. – 2021. – С. 156.
59. ASIAN DEVELOPMENT BANK. // Annual Report. – 2022. – С. 83.
60. African Development Bank Group. // Annual Report. – 2022. – С. 108.
61. EBRD Financial Report. // Annual Report. – 2022. – С. 104.
62. Inter-American Development Bank. // Annual Report. – 2022. – С. 132.
63. Майтра Б. Вивчення економічного зростання Індії за рахунок імпорту: дані постреформеного періоду / Б. Майтра. // Південноазіатський журнал макроекономіки та державних фінансів. – 2020. – №9. – С. 87–113.
64. Гош С. Структурні зміни в індійській економіці, Економіка Китаю та Індії. Співпраця і конфлікти / С. Гош. – Сінгапур: The International Environment World Scientific, 2017.
65. Шрінівасан П. Причинно-наслідковий зв'язок між експортом і зростанням: країни БРІКС. / П. Шрінівасан. // Журнал SCMS індійського менеджменту. – 2016. – №8. – С. 67–80.
66. Бакарі С. Внутрішні інвестиції, експорт, імпорт та економічне зростання в Бразилії: застосування моделі векторної корекції помилок. / С. Бакарі, Н. Факрауї, С. Тіба., 2019.
67. Марджіт С. Звіт про державні фінанси та політику Індії за 2016 рік: Фіскальні проблеми та макроекономіка / С. Марджіт, С. Сантра., 2016.